№ 138 (260)

Серада, 13 жніўня 1997 г.

Выдаецца на беларускай і рускай мовах

Перыядычнасць — 5 разоў у тыдзень

Выдавец — ТАА "Народная воля"

Кошт: у кіёсках і крамах — 2000 руб., у індывідуальных гандляроў — свабодны.

Народная Воля

На прастор, на шырокі разлог
Выхадзі, мой народ, грамадою...

Якуб Колас

Сонца

	Усход	Захад
Віцебск	5.28	20.40
Магілёў	5.32	20.35
Гомель	5.34	20.27
Мінск	5.42	20.45
Гродна	5.58	21.00
Брэст	6.04	20.55

Поўня 18 жніўня.

Вояжи

Шарецкий и Ландсбергис открыли дачный сезон. Депутаты Национального собрания Беларуси могут рассчитывать только на неофициальные встречи...

Семен Шарецкий и Владимир Нистюк в минувшую субботу посетили председателя литовского Сейма Витаутаса Ландсбергиса на его даче. Визит носил частный характер, поскольку глава литовского парламента находится сейчас в отпуске, да и "скромный" состав белорусской делегации не предполагал официальных встреч.

Витаутас Ландсбергис подтвердил заявленную им ранее позицию о нежелательности присутствия на сентябрьской Международной конференции по вопросам региональной безопасности президента Беларуси А.Лукашенко. По мнению главы литовского Сейма, именно Беларусь сегодня представляет наибольшую потенциальную угрозу спокойствию в регионе. Об этом, на его взгляд, свидетельствуют и последние заявления ближайших помощников Лукашенко. В.Ландсбергис сослался на интервью советника белорусского президента С.Посохова "Белорусской газете", в котором тот не только допускает возможность возвращения ядерного оружия на территорию Беларуси в качестве ответных мер на ядерную угрозу НАТО, но и отмечает, какие именно ракеты могли бы разместиться в Беларуси, если Польша предоставит для подобных же целей свои земли. Ландсбергис не видит иного пути для обеспечения безопасности своей страны, кроме как вхождения в Североатлантический альянс по примеру Польши.

Примерно в начале осени литовский Сейм направит Президиуму Верховного Совета Беларуси 13-го созыва официальное приглашение принять участие в работе парламента. Для Витаутаса Ландсбергиса, по его собственному признанию, не существует дилеммы, какой из двух белорусских парламентов легитимен. Глава Сейма подчеркнул, что варшавская резолюция Межпарламентской сессии ОБСЕ по "белорусскому вопросу" для него — весомый аргумент в пользу Верховного Совета. Ландсбергис готов принять депутатов Национального собрания Беларуси, но встреча, по его словам, не будет носить официального характера. Председатель литовского парламента не исключает, что Александр Лукашенко все же примет участие в конференции "пяти президентов". И если в этой поездке его будут сопровождать главы палат белорусского парламента, Ландсбергис их не примет.

Сергей ПУЛИНЕЦ.

Подробности

Вернется ли Шеремет к домочадцам в ближайшие дни? С подпиской о невыезде...

Павел Шеремет и оператор Дмитрий Завадский, которые до сих пор удерживаются в следственном изоляторе, еще не расстались с надеждой выйти на свободу. Хотя бы до суда. Ленинский райсуд Гродно рассмотрел ходатайство Павла Шеремета и его адвоката Гарри Погоняйло об изменении меры пресечения и освобождении из-под стражи. Ко времени выхода номера в печать мы, к сожалению, не знаем, каков будет вердикт судьи, однако надеемся, что здравый смысл, несмотря ни на что, победит.

А тем временем в поддержку сотрудников ОРТ по всей республике собираются подписи. Если верить данным Белорусского народного фронта, который и проводит акцию, за освобождение журналистов уже подписались тысячи людей. В ряде независимых изданий опубликован текст письма к председателю Ленинского райсуда Гродно с требованием освободить Шеремета и Завадского из тюремных стен. Вырезав его из газеты, любой читатель может отправить письмо по указанному адресу.

Пока не известна даже приблизительная дата, когда должен состояться суд над Шереметом, Завадским и Овчинниковым. Не исключено, что следствие по данному делу затянется на такой же неопределенный срок, как в случае с экс-главой Национального банка Беларуси Тамарой Винниковой, которая также является подзащитной адвоката Гарри Погоняйло.

Антон КОЛЮЖНЫЙ.

Солидарность

Павел Шеремет — герой нашего времени. Не только в Минске, а и в Санкт-Петербурге...

У здания Межпарламентской ассамблеи в Санкт-Петербурге состоялся пикет в защиту журналистов минского бюро ОРТ, возглавляемого Павлом Шереметом.

Пикет проводили правозащитная организация "Гражданский контроль", организация "Молодые христиан-демократы", региональное представительство партии "Демократический выбор России", региональное бюро Фонда защиты гласности. Участники пикета передали руководству Межпарламентской ассамблеи обращение с протестом по поводу нарушения прав журналистов в Беларуси.

Акция солидарности журналистов, начатая в Санкт-Петербурге, получила горячий отклик во многих городах России.

Витольд БОРОВИЦКИЙ.

Рэпліка

За гэта разумныя людзі кажуць журналістам "дзякуй", а ў нас у турму іх кідаюць

Пасля вядомых прыгод Паўла Шарамета і яго калег на беларуска-літоўскай мяжы грукату і топату нагамі ў адпаведных службовых кабінетах, здаецца, было шмат. Ужо літаральна праз тыдзень на сумесным пасяджэнні калегій Пракуратуры Рэспублікі Беларусь і Дзяржаўнага камітэта пагранічных войск разглядаліся ці падводзіліся вынікі праверкі выканання патрабаванняў законаў аб Дзяржаўнай граніцы і аб пагранічных войсках Рэспублікі Беларусь.

Выходзіць, праверка застаў і атрадаў пачалася аператыўна, каб не сказаць раптоўна, пасля таго, як іх надзейнасць прафесійна "ацаніў" тэлежурналіст Павел Шарамет. Так атрымалася, што не спрацавалі і навейшыя сродкі аўтаматызаванай аховы мяжы, якіх, дарэчы, здымачная група і ўвогуле не заўважыла. Затое трох асоб як "лиц, состоящих в сговоре", пачалі вінаваціць не толькі ў парушэнні закона, парадку перасячэння мяжы, але і ў "шпіёнскай" дзейнасці. Бо тэлевізіёншчыкі, атрымлівалася, займаліся пошукам і вышукам тых самых "сучасных" электронных сродкаў, якіх... не было. Затое гэта стала адным з асноўных аргументаў пры затрыманні парушальнікаў граніцы.

Як сцвярджае кіраўнік прэс-цэнтра рэспубліканскай Пракуратуры Аляксей Таранаў, у ходзе сумеснага пасяджэння калегій адзначалася, што ахова межаў дзяржавы ажыццяўляецца ва ўмовах складанай аператыўнай сітуацыі і нездавальняючага становішча абсталявання межавай паласы. Штодзённа фіксуюцца шматлікія выпадкі парушэння граніцы: незаконныя пераходы грамадзян, перамяшчэнні транспартных сродкаў і грузаў, зброі, наркотыкаў. З-за ненадзейнага замка дзяржаве наносіцца велізарны матэрыяльны ўрон. Вось чаму асаблівую важнасць набывае каардынацыя дзейнняў праваахоўных органаў і пагранічных войск.

Удзельнікі сумеснага пасяджэння прынялі калектыўнае рашэнне: накіраваць сумесны загад камандзірам пагранічных часцей і ваенным пракурорам, дзе знойдуць (у бліжэйшым будучым!) адлюстраванне канкрэтныя патрабаванні па ўмацаванню законнасці і ўзмацненню пракурорскага нагляду за выкананнем законаў аб ахове Дзяржаўнай граніцы.

Прачытаўшы гэта, так і хочацца ўсклікнуць: "Во Шарамет! Хоць вымусіў крыху чухацца, паварочвацца пагранічных начальнікаў тварам не проста да мяжы, а да праблем якаснай і надзейнай арганізацыі яе аховы". За гэта разумныя людзі "дзякуй" кажуць, а нашы хуткаспелыя кіраўнікі-генералы адпіхваюць віну і пераадрасоўваюць яе зусім на чужыя плечы. Менавіта тых, хто заўважае недахопы, пасапраўднаму клапоціцца, каб гэта не паўтаралася. Але праўду, так сталася, лепш не заўважаць. А калі яе агалошваюць, месца ў следчым ізалятары ці ў камеры заўсёды знойдзецца.

Віктар СВІРКО.

Открытое письмо

Рабский труд – это не внутреннее дело Беларуси

Президенту Российской Федерации Б.Ельцину

Копия:

Премьер-министру России В.Черномырдину
Председателю Совета Федерации России Е.Строеву
Председателю Государственной Думы России Г.Селезневу

Уважаемый Борис Николаевич!

Настоящее письмо вызвано обращениями ко мне безработных избирателей и адресуется Вам как главе союзного государства — России, принявшей на себя наравне с президентом Беларуси А.Лукашенко обязательства по соблюдению в образованном союзе двух стран прав, свобод человека и гражданина, закрепленных в международно-правовых документах и в национальном законодательстве (статьи 8, 13 Устава Союза). Только Вы реально можете остановить в Беларуси принудительный, рабский труд 157,4 тысячи официально зарегистрированных безработных, унижающий их честь и достоинство, противоречащий как международно-правовым обязательствам Беларуси, так и Конституции страны.

Президентом Беларуси А.Лукашенко 17 марта 1997 года издан Декрет №7 "О дополнительных мерах по обеспечению занятости населения", имеющий, как Вам известно, согласно введенной в действие "президентской" Конституции, силу закона. Статьей 1 декрета установлено, что выплата пособия по безработице приостанавливается в случае невыполнения безработным без уважительных причин месячной нормы участия в оплачиваемых общественных работах по направлениям органа Государственной службы занятости. Правительством во исполнение президентского декрета такая месячная норма определена в 3 дня, которые каждый безработный обязан отработать на общественных работах для того, чтобы ему было выплачено причитающееся по закону пособие по безработице. Фактически президент А.Лукашенко, увязывая своим декретом выплату пособия по безработице с обязательной отработкой безработным установленной месячной нормы на общественных работах, т.е. своеобразным обязательным минимумом трудодней, как было ранее в колхозах, изменил правовой характер общественных работ. Эти работы А.Лукашенко превращены из добровольного труда, осуществлявшегося только с согласия безработного, как это предусмотрено действующим Законом "О занятости", в принудительный и обязательный труд в течение трех дней ежемесячно.

Международным пактом о гражданских и политических правах, одобренным 16 декабря 1966 года Генеральной Ассамблеей ООН и вступившим в силу для Беларуси с 23 марта 1976 года, установлено, что никто не должен принуждаться к принудительному или обязательному труду (статья 8 пункт 3 "а"). Таким образом, Декрет №7 президента Беларуси А.Лукашенко, придавший организуемым для безработных общественным работам характер принудительного, обязательного труда, противоречит Конституции Республики Беларусь — статье 8, устанавливающей, что Беларусь признает приоритет общепризнанных принципов международного права и обеспечивает соответствие им законодательства, а также статье 41, запрещающей принудительный труд, кроме работы или службы, определяемой приговором суда или в соответствии с законом о чрезвычайном и военном положении.

К сожалению, Борис Николаевич, приходится констатировать, что в сложившейся в настоящее время в Беларуси ситуации применение предусмотренного в Конституции механизма контроля за конституционностью нормативных актов, издаваемых президентом А.Лукашенко, в т.ч. и упомянутого Декрета №7, является весьма проблематичным, поскольку президентом страны назначены не только субъекты, имеющие право инициировать производство в Конституционном суде (обе палаты парламента, председатели Верховного и Высшего хозяйственного суда, Совет министров), но и сам Конституционный суд, правомочный давать оценку таким нормативным актам. Данный вывод подтверждается и столь длительным сроком действия (более четырех месяцев) в Беларуси президентского Декрета №7, ущемляющего конституционные права полутора сотен тысяч безработных и игнорирующего общепризнанные принципы международного права.

Нашим государствам предначертано историей жить в союзе. В этой связи представляется, что приведенные в письме нарушения Конституции не могут оставаться внутренним делом Беларуси. Они являются общими для наших союзных государств проблемами. Позвольте, Борис Николаевич, выразить надежду, что Вы не останетесь сторонним наблюдателем и безучастным к ним.

Другим высшим должностным лицам России об изложенном сообщается в порядке информации.

С уважением —

Валерий НОВАК, депутат Верховного Совета Республики Беларусь 13-го созыва.

Постскриптум

Какой язык для Беларуси важнее: английский или белорусский?

Сохранение языков — серьезнейшая проблема современной цивилизации. И уж тем более не могут оставаться равнодушными к судьбе белорусской речи граждане Беларуси, язык которой занесен в "красную книгу". Однако язык не существует сам по себе, он — средство общения. 3,5 миллиона белорусов — каждый четвертый — живут за пределами Республики Беларусь. И это — та питательная среда, без которой не может сохраниться белорусская речь: в одной лишь Беларуси, без поддержки диаспоры, язык обречен.

Вот почему основной темой июльского второго съезда белорусов мира стала именно проблема сохранения белорусского присутствия в мире. Как отметил в своем докладе президент "Бацькаўшчыны" Радим Горецкий, это то, чем должен заниматься Совет безопасности в первую очередь. Ведь белорусы вымирают физически. В республике ежегодно рождается в два раза меньше людей, чем умирает, показатели самоубийств — выше мировых, и если темпы эти не уменьшатся, то уже через век на планете исчезнет последний белорус. К сожалению, с аналогичной скоростью уменьшается в республике и количество белорусских школ. О последствиях такой политики властей свидетельствует то, что на "Славянском базаре" 1997 года в Витебске ни одной песни на белорусском языке не прозвучало.

Вымирание белорусской речи не является региональным явлением. Гибель языков — проблема планетарная. Но если при социализме вопросы эти, хоть и недостаточно, но решались, то после отказа от общества социальной справедливости и на языки распространился основной капиталистический принцип: выживает сильнейший. Представитель белорусской диаспоры из Англии Василий Евдокимов говорил на съезде, что для "новых белорусов" главное — деньги, а белорусский язык и соплеменники их совершенно не волнуют. Ведь ранее все волны иммиграции были в основном вынужденными и тоска по Родине являлась побудительным мотивом для сохранения языка. Для постсоциалистической волны иммиграции главное — бизнес, но для него нужен, в первую очередь, английский, а не белорусский язык общения.

Чтобы сохранить белорусскую речь на Беларуси, государству необходимо оказать помощь своей диаспоре. Однако объединение белорусов мира "Бацькаўшчына" при проведении своего второго съезда какой-либо помощи от властей не имело. А власти не получили конструктивного диалога с диаспорой. Но путь взаимных обвинений и упреков бесперспективен. Как сказал руководитель "Бацькаўшчыны": "Если белорус не хочет государственности или не знает языка, это не значит, что он не белорус. Надо не отталкивать, а объединять". Ведь ныне и диаспоры не целостны. На Украине нет объединенной белорусской диаспоры.

Безусловно, что белорускость начинается с самой Беларуси. К сожалению, белорусские власти, целенаправленно раскалывающие в республике политические партии и общественные движения, собрав после закрытия съезда отдельных представителей зарубежья, попытались разделить и "Бацькаўшчыну". На этот раз не получилось, т.к. в числе приглашенных в президентскую администрацию оказалось лишь полтора десятка из двухсот делегатов съезда. Вряд ли власти на этом остановятся. По всей вероятности, попытаются разъединить диаспору, проведя внеочередной съезд зарубежных, главным образом — эсэнговских, белорусов. Что ж, используя мощь государственной машины и деньги налогоплательщиков, переизбрать Р.Горецкого и назначить карманного президента "Бацькаўшчыны" можно. Только послужит ли это делу сохранения белорусской речи?

Ведь что сегодня происходит на Беларуси? Вместо открытия белорусского университета как одного из главнейших побудительных мотивов сохранения и развития белорусских школ власти пытаются ликвидировать последние островки белорускости в столице республики — Дом литератора и гуманитарный лицей. Однако каждый из них сражается в одиночку, а потому обречен на поражение, поскольку победить ненасытного "дракона" возможно только объединенными усилиями.

Валерий ЩУКИН.

Скандал

Дом, з-за якога разгарэўся сыр-бор

У Мінску хмары завіслі над вуліцай Някрасава. А дакладней — над домам, дзе "танна" набылі кватэры Юрый Малумаў і Аляксандр Шпілеўскі. Разыдуцца ці захаваюцца пасля кантрольнага "дажджу" іх дэпутацкія шляхі з камандай прэзідэнта?..

Як вядома, Юрый Георгіевіч даўно лічыцца чалавекам прэзідэнта. Зараз ён узначальвае камісію па заканадаўству Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу.

Не менш цікавая асоба і яго напарнік па няшчасцю (абодвух абвінавацілі ў незаконнай куплі кватэр) Аляксандр Шпілеўскі, які таксама ўваходзіць у склад аўтарытэтнай парламенцкай Камісіі па міжнародных справах у якасці намесніка старшыні. Карацей кажучы, людзі ў дэпутацкім асяроддзі (і не толькі!) — дужа вядомыя. Але аб радавых дэпутатах, што трапілі ў агульны спіс праштрафаваўшыхся разам з Малумавым і Шпілеўскім, пакуль замоўчваецца. Нават прозвішчы не абвяшчаюцца. Відаць, ідзе лоўля (чытай: правяраюцца факты) на больш буйных кітоў дэпутацтва. І калі інфармацыя пацвердзіцца — дастанецца, зразумела, і тым, хто пакуль хаваецца за іх спіною.

Пачалося ўсё, як заўсёды, з сігналу кіраўніцтву дзяржавы — добра праверанага метаду савецкіх часоў, асабліва ў гады панавання берыяўскага НКУС. Тады вырашалі справу "тройкі" хутка: крок — наперад, рукі — ззаду... Цяпер другі час. І сігналы, дзякуй Богу, правяраюцца. Калі верыць афіцыйнай інфармацыі, то разбірацельства высветліла парушэнні не толькі з боку Малумава і Шпілеўскага. У ціхай завадзі так званых беспасадных дэпутатаў выявіліся і больш "прыцягальныя эпізоды": некаторыя з іх пацешыліся асаблівай умудронасцю, аформіўшы на сябе і бліжэйшых родзічаў ды сваякоў аж па дзве кватэры і... мансарду. Толькі застаецца здагадвацца: апошняя абсталявана для жыцця ці служыць пакуль дадатковым памяшканнем накшталт кладоўкі, майстэрні альбо... сауны? Бо спробы калегаў прасачыцца ў паддахавыя пакоі ні да чаго не прывялі. Па загаду зверху ўсе пад'езды застаюцца апячатанымі.

Але ў поле зроку Камітэта дзяржаўнага кантролю і праваахоўных органаў, якім кіраўнік краіны даручыў усебакова праверыць законнасць набыцця кватэр, трапілі яшчэ шэраг дэпутатаў.

Застаецца дапоўніць, што фактам распродажу кватэр канкрэтна зацікавілася сталічная пракуратура, узбудзіўшая крымінальную справу адразу на некалькі асоб з дэпутацкага корпусу. А тым часам трактаразаводцы, якія звярнуліся да прэзідэнта з прапановай-просьбай дапамагчы разабрацца, "якім чынам народныя выбраннікі змаглі набыць кватэры ў доме палепшанай планіроўкі, пабудаваным... на сродкі рабочых трактарнага завода", з нецярплівасцю чакаюць справядлівага вырашэння лёсу "сваіх" кватэр. І, зразумела, толькі ў адным варыянце.

Цікава ўсё ж, чым завершыцца гэтая гісторыя з новабудоўляй у прэстыжным раёне Мінска? І ці не апынуцца "дзеля справядлівага" прыкладу Юрый Малумаў і Аляксандр Шпілеўскі ў гэтай гісторыі крайнімі? Бо, як сведчыць "барысаўскі" след, з астатнімі ніхто асабліва і разбірацца не будзе. Галоўнае — выявіць і пакараць найбольш прыкметных "адступнікаў" ад закону, а астатніх можна прыцягнуць да адказнасці і па "спісу", як ужо прынята на Беларусі, за кампанію...

Віталь ЧАВУСКІ.

На здымку: *дом па вуліцы Някрасава, 28, з-за якога разгарэўся сыр-бор.*

"Перадайце прывітанне міністру Захаранку ад афганца з АМАПа...", альбо Аб тым, як я хадзіў вызваляць Людмілу Маслюкову

Даведаўшыся, што сярод часова затрыманых апынулася наш палітычны аглядальнік Людміла Маслюкова, я, прызнацца, адчуў сябе ніякавата. Атрымоўвалася, што ішлі прыняць удзел у акцыі ў падтрымку Паўла Шарамета калектывам: два намеснікі галоўнага рэдактара — я і Іван Макаловіч, адказны сакратар Сяргей Ручанаў, рэпарцёры Марына Коктыш і Марыя Эйсмант, а ў "абдымкі" міліцыі трапіла самая ўвішная, няўлоўная і пішучая Людміла Маслюкова.

Шчыра кажучы, ніхто з нас не мог прадугледзець, што падзеі скончацца менавіта так — затрыманнем журналістаў...

Навіну я пачуў ад галоўнага рэдактара, калі вярнуўся праз гадзіну-паўтары з Нацыянальнага прэс-цэнтра. Ён ужо званіў Маслюковым дахаты, папярэджваў сям'ю...

— Добра, што прыйшлі. Наведайце аддзяленне міліцыі, што на Маркса, 30. Даведайцеся, у чым справа, за што затрымалі, — сказаў рэдактар.

Скажу шчыра: даручэнне я ўспрыняў і палічыў яго не самым складаным. З людзьмі ў пагонах размаўляць, здаецца, умею. Разважаў, што могуць інкрымінаваць Людміле Маслюковай? Дэманстрацый не было, руху транспарту ніхто не перашкаджаў, паводзілі сябе журналісты ля будынкаў МЗС і КДБ вельмі прыстойна, што давала падставы меркаваць і аб такім жа завяршэнні акцыі. Але, як кажуць, быў бы чалавек, а артыкул знойдзецца. Для ўсяго. У тым ліку і затрымання. Здавалася б, адной размовы з міліцэйскім начальствам будзе дастаткова, каб выпусцілі супрацоўніцу. Няхай сабе і пад распіску аб нявыездзе.

Але трапіць да начальніка гарадскога аддзялення міліцыі (ГАМ) Ленінскага РУУС стала справай увогуле невырашальнай. Калі я папрасіў капітана міліцыі Юрыя Сарокіна далажыць дзяжурнаму, што рэдакцыю "Народнай волі" ў асобе першага намесніка галоўнага рэдактара цікавяць і турбуюць абставіны затрымання журналіста Маслюковай і я хацеў бы асабіста сустрэцца з начальнікам ГАМа, адказ быў дадзены надзвычай аператыўна:

— Начальнік вельмі заняты. Разглядаюцца менавіта справы журналістаў. Нават намеснік начальніка раённага Упраўлення ўнутраных спраў уключыўся ў гэту работу...

— Як яго прозвішча? Ці не лепей звязацца з ім хаця б па тэлефоне?

— Маёр Мікуш Генадзь Уладзіміравіч.

— Далажыце яму, калі ласка...

І пакуль Юрый Барысавіч дакладваў чарговаму начальніку, старэйшы лейтэнант міліцыі вытрымліваў націск жыхароў пад'езда. Высветлілася, што ГАМ займае толькі першы паверх. Астатнія ж, у тым ліку і кватэра-музей Петруся Броўкі, — звычайнае жыллё. Кватэры, словам. Хто спяшаўся дамоў, хто на хвілінку да знаёмых, у госці, а вартавыя правапарадку ва ўсіх правяралі дакументы. "Не ГОМ, а дурдом!" — з'едліва зрыфмаваў па-руску малады чалавек з дзяўчынай, якім не па нораву прыйшлася гэтая праверка.

Капітан міліцыі зноў з'явіўся ні з чым: начальству не да суразмоўцаў. У хуткім часе выйшаў маёр міліцыі, які выглядаў цяжкаатлетам у вельмі вялікай вазе, і распарадзіўся:

— Хопіць у калідоры людзей палохаць. Лепей нясіце службу на вуліцы. І каб нікога з пабочных асобаў!

Змяніўшыя чыста міліцэйскі "каравул", амапаўцы занялі месца па другі бок дзвярэй.

— Мікуш? — пацікавіўся я ў старэйшага лейтэнанта.

— Не, не ён, — пачуў у адказ і вырашыў спытаць у "незнаёмага" маёра, калі закончыцца разгляд спраў журналістаў.

— Адпачывайце. Тут разбяруцца. Праз паўтары-дзве гадзіны ўсіх выпусцім.

Нечакана з'явіўся афіцэр з капітанскімі зоркамі на пагонах, у шэрым маскіровачным камбінезоне і ў чорным у крапінку берэце. Яго ўжо было занадта чутна:

— Хуценька пакіньце памяшканне. Пакіньце памяшканне! Каму сказаў?!

— А паветлівей нельга? — спытаў я.

— Вы не тыкайце, не тыкайце...

Па шматгадоваму вопыту ведаў, і псіхалагічна гэта абгрунтоўваецца, што той, хто крычыць, сам палохаецца гучнага камандзірскага голасу...

— А хто тыкае? Ніхто і не тыкаў. Што за здагадкі ўсялякія?

Капітан збянтэжыўся, супыніўся і, перайшоўшы на ветлівы ціхі тон, прадоўжыў:

— Мяркуеце, мне падабаецца глотку драць? Ці цікава без вячэры вахту гэту несці?

Слова за слова, і я даведаўся, што ён былы афганец і як чалавек у пагонах пра палітыку ўслых не разважае. Яго справа — выконваць загады. А тое, што многае яму сапраўды не падабаецца (у тым ліку і затрымліваць журналістаў), нікога тут асабліва не хвалюе. Галоўнае — каб дысцыпліна была. Хаця асабістая думка ў яго ёсць на ўсё. Без выключэнняў...

— А міністра Захаранку вы сустракаеце? — раптам пацікавіўся суразмоўца.

— Так, сустракаў на днях.

— Перадайце Юрыю Мікалаевічу шчырае прывітанне. Для мяне ён зрабіў многае: і кватэру як афганцу, і ў сталічны АМАП перавёў, і павышэнне прыгледзеў. Для мяне ён застаецца і застанецца назаўсёды міністрам.

— А ад каго прывітанне?

— Скажыце, ад Аляксандра з АМАПа. Ён здагадаецца, бо ведае ад каго...

А каб не здагадаліся тыя, хто арыштоўвае сёння журналістаў, і не распачалі ўжо новае расследаванне супраць амапаўца, я змяніў яго досыць рэдкае імя на папулярнае Аляксандр, няхай яму, знешне ўзрыўному, не зусім стрыманаму, але сапраўды сумленнаму і ўдзячнаму афіцэру пашчасціць у службовым лёсе. Каб не ведаў ён "цікавасці" спецслужбаў, допытаў следчых, каб лічылі яго заўсёды не ворагам, а патрыётам сваёй дзяржавы. Такім, якім ён і з'яўляецца.

Віктар СВІРКО.

Проекты

Станет ли Беларусь окольцованной? "Золотом"...

"Если я не для себя, то кто для меня?
Если же я только для себя, то что же я?
И если не теперь, то когда же?"

Гилель (I век до н.э.)

На вопрос, привлекательна ли Беларусь для иностранного туриста, многие ответят, что нет. И хотя у нас есть, что показать, мы пока не готовы это сделать. Но нельзя сказать, что ничего в этом направлении не делается. По инициативе и предложению Белорусской молодежной палаты рабочей группой под руководством советника национального туристического концерна "Белинтурист" Евгения Парфияновича разработан проект создания свободной экономической зоны туристско-рекреационного типа "Золотое кольцо Беларуси". Проект создан в рамках Программы развития ООН под эгидой Министерства экономики в целях возрождения и развития национальной культуры Республики Беларусь, историко-культурного наследия, более полного и эффективного использования природных комплексов, памятников природы, развития туризма и его инфраструктуры, реализации экологических проектов.

В чем "золото" проекта? В том, чтобы поднять культуру человека, а вместе с ней — культуру производства, культуру общества в целом. В Беларуси не все золото блестит. Мы ходим по "золоту", и надо чаще говорить себе: "Посмотри, белорус, на свое богатство, не поленись и подними его".

На недавней пресс-конференции, посвященной обсуждению проекта "Золотое кольцо Беларуси", было высказано много интересных предложений и задано немало животрепещущих вопросов. Обсуждение проекта продолжается.

Контактный телефон (017) 226-99-53.

Михаил БАТУРА, редактор отдела социальных проблем газеты "Культура". Евгений ПАРФИЯНОВИЧ, советник национального туристического концерна "Белинтурист", руководитель рабочей группы проекта создания СЭЗ "Золотое кольцо Беларуси".

Народная Воля 13 ЖНІЎНЯ 1997 г.

Переписка

Внутренние проблемы оппозиции подлежат столь же взыскательному анализу, как и проблемы власти. Бесспорным это демократическое суждение остается лишь до той поры, пока та или иная публикация не затронет интересов конкретной партии, движения, группы. Как только затронет — практически неизбежно возникает дискуссия. Этот общий закон предопределил и данную переписку, предлагаемую вниманию читателей.

Редакция предваряет переписку тремя необходимыми оговорками.

Настаивая на публикации своего комментария к публикации Валентины Таран, Борис Барихин просил дать его "на том же месте газетного листа, тем же шрифтом, в неменьшем объеме и сохранить авторское название". Поскольку возражение на добрых 40 процентов превышало по объему сам повод к возражению, мы их уравновесили — сократив "сердитый" текст из Гродно на 4 тысячи компьютерных знаков.

Мы также решили дать шанс немедленно объясниться и автору спорной публикации, ознакомив ее с текстом оппонента. Что Валентина Таран и сделала, любезно прислав нам свое письмо для Бориса Барихина непосредственно с дачи, где она проводит лето. Приносим ей извинения за прерванный отдых. Приносим также извинения Борису Алексеевичу за то, что изрядно затянули подготовку диалога к печати: это связано именно с отпускным сезоном, в том числе у журналистов.

Наконец, следует отметить, что, на взгляд редакции, полемику наш автор Валентина Таран и читатель Борис Барихин ведут остро, но при этом вполне корректно, за что мы им благодарны. Поскольку в итоге публикация дуплетом "съедает" много места, мы сместили ее с оперативной первой на внутреннюю полосу, что, по твердому нашему убеждению, не искажает смысла авторских слов и не снижает силы их воздействия на умы читателей.

Кому выгодна монополия на оппозицию?

Газета "Народная воля" в свое время активно поддержала создание "круглого стола" оппозиционных партий и движений и много пишет о важности и необходимости консолидации всех сил, оппонирующих нынешнему режиму. В перечень этих сил, как известно, входит и партия "Очищение". В связи с этим вызывает недоумение и горечь публикация в номере 104 за 18 июня 1997 года "Народной воли" в рубрике "Зеркало" заметки В.Таран "Какая политика — такие и диссиденты".

Как сочетается содержание этой заметки с Вашими призывами и с духом основополагающих документов "круглого стола"? Кто дал право г-же Таран делить оппозицию на "чистых" и "нечистых"? Кто вообще может иметь монополию на оппозицию? Разделяет ли редакция позицию г-жи Таран? Только прошу Вас, пожалуйста, в ответе не прибегайте к стандартным штампам типа "Очищение" обиделось" или "Не бросайте камни в наш огород...", — дело не в обидах и амбициях, поскольку г-жа Таран уже изложила свою позицию, нам с Вами осталось определить свои.

Вступая в "круглый стол", мы открыто заявили, что остаемся противниками национального и религиозного радикализма, сторонниками полного воссоединения с Россией, считаем продвижение НАТО на Восток угрозой миру и стабильности. Напомню о декларированном "круглым столом" "признании права на собственную точку зрения". Вместе с тем мы считаем, что президент Лукашенко утратил право называться "народным президентом", поскольку отгородился от народа щитами и дубинками ОМОНа и спецназа, свел общение с народом до уровня показушных скетчей с подставными лицами на рынках и в магазинах.

Рекрутировав в "президентскую вертикаль" лиц, которых сам же уличал в продажности и коррупции, будучи депутатом Верховного Совета 12-го созыва, перешел от борьбы с коррупцией и мафией к опосредованной, через свое продажное окружение, поддержке и коррупции, и мафии. Мы считаем, что существование научных центров, ставящих целью "изучение ретрансляции влияния России на Центральную и Восточную Европу" в момент заключения Союзного договора с Россией свидетельствует о ханжестве и лицемерии в его ближайшем окружении.

Мы оцениваем результаты последнего референдума как сфабрикованные и не считаем их легитимными, как и обсуждение проекта Конституции, которого фактически не было. Мы выступаем против незаконного разгона Верховного Совета 13-го созыва.

Естественно, наши взгляды не во всем совпадают со взглядами других представителей оппозиции, но нам и в голову не приходило ставить это в вину кому-либо из них. В частности, мы с пониманием отнеслись к политической эмиграции лидеров БНФ Позняка и Наумчика в США и расценили этот акт прежде всего как одну из форм борьбы с авторитаризмом. Почему же у г-жи Таран разливается желчь, когда речь заходит о возможности эмиграции на восток, в Россию? Тем более что мы никогда не скрывали, что Россия — наша Родина. Почему, по логике автора, выходит, что политическое убежище просят на Западе, а в Россию прячутся?

Мы считали и считаем, что наиболее обоснованный проект союзного Договора России и Белоруссии был представлен фракцией "Яблоко" в Госдуме Российской Федерации. Мы так и заявили, во-первых, обратившись с открытым письмом к лидерам левых фракций в Госдуме, в котором прямо указали на их отход от декларируемых позиций, во-вторых, направив письмо Г.А.Явлинскому. Мне придется разочаровать г-жу Таран: от Григория Алексеевича мы получили только слова благодарности и никаких намеков на различия в наших позициях не последовало, хотя он знает о нас и нашей деятельности гораздо больше, чем г-жа Таран. Но как она правильно заметила, Г.А.Явлинский действительно человек уважаемый и обязательный, от себя добавлю — и очень интеллигентный.

Говоря о расчете "варягов" с востока" на то, что Лукашенко рассчитается с ними после выборов, ох как лукавит г-жа Таран! Уж кому-кому, а ей прекрасно известно из тех документов, которые инициировали ее заметку, что на встрече с инициативной группой после победы на выборах А.Г.Лукашенко отметил, что я у него "никогда ничего не просил". Но это никак не вписывается в ее схему, поэтому она предпочитает умолчать. А чтобы совсем уж запугать читателя, следует сформировать у него образ этаких тупых и охочих до белорусского сала хунвейбинов и цзяофаней "культурной революции".

Отвечу словами из письма одного из лидеров БНФ, против незаконного осуждения которого я в свое время выступил с протестом, адресованным Президиуму Верховного Совета БССР, и при этом не прятал свою подпись в подписном листе. Надеюсь, он и сегодня не откажется от этих слов: "Думаю, для отношений между людьми различия в их платформах не должны иметь существенной роли". Особенно если речь идет об отношениях между интеллигентными людьми. Я благодарен за сочувствие и участие, проявленные тобой столь выразительно. К сожалению, все протесты общественности пока остаются без последствий. Но я надеюсь, что общими усилиями мы в конце концов добьемся изменения общественно-политического климата в республике..."

Что-то не вяжется здесь с образом страшилищ из сказки ужасов г-жи Таран. Разве мог человек, не скрывающий симпатий к НАТО, обратиться с такими словами к борцу против НАТО, то есть ко мне — к тому "кляузничающему" президенту на некий научный центр в Гродно, хотя "кляуза" какая-то странная: не донос, а заметка в газете "Товарищ"? А ведь смог и, я надеюсь, если понадобится, сам подтвердит свое авторство. Но и здесь лукавит г-жа Таран, — центр-то как раз и ставил своей целью то самое "изучение ретрансляции влияния России..."

Теперь по поводу прибытия неблагодарных "варягов" из России в изобильную Белоруссию. Опять лукавит г-жа Таран, снова проступают желтые пятна разлившейся желчи на белом одеянии праведницы: ей-то хорошо известно, что меня пригласили в Белоруссию, а не прислали делать "культурную революцию" и насиживать место, пригласили работать. И я работал не за страх, а за совесть, что опять же наверняка подтвердит автор только что процитированного письма. И создал довольно известную, и не только в СССР, специализированную лабораторию. Учил тех, кто работал рядом, учил студентов, а сейчас и лицеистов, создавая тот самый научный потенциал Белоруссии, которым все мы, и левые и правые, до сих пор гордимся. И никто не вправе упрекнуть меня в том, что я не вложил в это создание все, что мог.

Газета сочла возможным опубликовать заметку В.Таран без апробации. В таком случае я вправе рассчитывать на то, что получу ответы на свои вопросы со страниц газеты. И прежде всего, исходя из тезиса о необходимости консолидации оппозиционных сил, получу ответы на два главных вопроса. На чью же мельницу льет воду публикация заметки новоявленной Пассионарии? Чему учит "ультраправую" оппозицию горький опыт раскола "ультралевой"? Или пока гром не грянет, мужик не перекрестится?

Борис БАРИХИН,
председатель совета партии "Очищение".

г.Гродно.

Каждый пишет, как он дышит

Уважаемый Борис Алексеевич! Очень понравился Ваш главный, адресованный, по всей видимости, мне вопрос "на чью мельницу льет воду...". Чем-то таким знакомым пахнуло из нашего общего обожаемого прошлого. И главное — ответить легко. Одна у меня "мельница": читательская. А уж о качестве муки можно, конечно, спорить. Не всем по вкусу. Здесь я с вами полностью солидаризуюсь и даже поплачусь слегка. Не так давно, зимой, прокуратура осерчала, мол, как это посмела написать со слов адвокатов, что по стенам камеры, в которой содержится одна из подследственных, вода течет, а у нее со здоровьем нелады. Тайна следствия нарушена! Правда, в сухую камеру мою "подзащитную" все же перевели, крышу изолятора починили. Да и работник прокуратуры, с которым мы эту "тайну" искали, оказался на редкость приятным человеком. Так что все закончилось, к обоюдному удовольствию, не так уж и плохо. Но тут, как раз по весне, пришла очередь высокого милицейского начальника за себя и своих подчиненных обижаться. Но надо отдать ему должное: при обсуждении непонравившейся публикации он сразу же оговорился, что журналист вправе излагать свою точку зрения на события, а также что противостояние в обществе никому не нужно и все от него устали. И опять же, какая приятность, при личном общении оказался человеком мягким и незлобивым.

Пришло лето, а с ним и негодование гродненских оппозиционеров. Ну, про это Вы сами написали, нечего пересказывать. Я, правда, так и не поняла, почему участников "Круглого стола" отныне и во веки веков критиковать возбраняется? Будучи по жизни человеком сугубо беспартийным, за этим столом не сиживала, так что, извините, может, и не знаю всех тонкостей межпартийного этикета. Тем более что и в публикации "Какая политика — такие и диссиденты" речь шла не о партийных делах, а о двух конкретных гражданах Беларуси, экстраординарно попросивших политического убежища в России. Мне, Борис Алексеевич, по наивности показалось, что для вас, этнического русского, при общей прозрачности государственной границы, упрощенном порядке приобретения российского гражданства, при наличии серьезного повода для недовольства здешней ситуацией и жизнью, нет ничего проще, как купить билет и не ждать от президента России, что он это сделает за вас.

Поводом для моей публикации послужила досада на то, что убежище попросили вчерашние единомышленники Александра Лукашенко. Те, кто были в его группе поддержки на выборах, агитировали народ, убеждали, заверяли... И даже партию "Очищение" в поддержку избранного президента создали. И что? Оказывается, ошибались, теперь вот разобрались, разочаровались, разуверились... и готовы отбыть на историческую родину политэмигрантами, оставив нам на долгую память своего вчерашнего кумира. Спасибо огромное за проделанную работу! Но лучше бы Вы от нее воздержались. Что интересно: публично покаялся за содеянное, кажется, только один Александр Федута. Остальные единомышленники плавно перетекли в категорию то ли "героев" нашего времени, то ли его "жертв". Отчего же дозволяется критиковать, скажем, Дмитрия Булахова или Виктора Гончара, в Вам, Борис Алексеевич, слышать и читать упреки не хочется? Нет уж. Вы тоже "в ответе за тех, кого приручили".

Самое же главное — не радует, когда из твоей страны бегут. Неважно кто — лидер политического движения, бывший дипломат или преподаватель... Еще больше удручает, когда при этом разыгрывается политический спектакль независимо от страны, в которой наспех сколачиваются подмостки.

Может, я излишне категорична. Но если у Вас, Борис Алексеевич, есть родина Россия, то у меня она тоже одна. Беларусь. Родина. Пусть кричат — уродина. А она мне нравится. Хоть и не красавица... И кроме тех неуклюжих чиновников, о которых Вы так красочно написали депутатам Госдумы и российскому президенту, в стране масса замечательных людей. Навскидку. Поэт Геннадий Буравкин, ученый Александр Потупа, экономист Людмила Грязнова, депутат Елена Скриган... Я не знакома с ними лично, но ценю их талант, ум, позицию, принципы и мужество в их отстаивании. И я от них никуда не уеду. Надеюсь, что и они останутся со мной. Более того, по сегодняшней публикации, похоже, что и Вы больше не думаете об отъезде. Вот и ладушки.

А за "Пассионарию" — особая благодарность. Меня никто так красиво еще не называл. Только, боюсь, Вы мне льстите. Какая из меня Долорес Ибаррури? Темперамент не тот. Так что, с вашего позволения, просто

Валентина ТАРАН.

P.S. *Скоро осень... И это меня настораживает — в смысле грядущих опровержений.*

Стоп-кадр

Коні ў яблыках.

Навіны са Швецыі

Наркаманам у шведскіх фірмах рабіць няма чаго

Усё больш і больш шведскіх фірм прапануюць сваім супрацоўнікам прайсці тэст на прадмет ужывання наркотыкаў. Як стала вядома карэспандэнту БелТА, паводле прагнозаў гэтага года, колькасць тэсціруемых дасягне 40000 чалавек. А пяць гадоў таму назад тэсты ў допінгавай лабараторыі шведскага шпіталя Худдзінгу прайшлі толькі 400 чалавек.

Цяпер кожнае трэцяе прадпрыемства з колькасцю рабочых месц больш чым 500 чалавек рэгулярна праводзіць такое тэсціраванне. Гэтым займаецца 45 працэнтаў фірм. Шэсць з дзесяці транспартных кампаній таксама тэсціруюць сваіх служачых. Выключэннем з'яўляюцца пакуль толькі авіякампаніі.

Швецыя дапамагае Польшчы

У адпаведнасці з рашэннем шведскага ўрада 17 мільёнаў долараў накіраваны для аказання дапамогі Польшчы, якая пацярпела ад стыхіі. Грошы будуць выкарыстаны ў першую чаргу на аднаўленне водаправода і каналізацыі, а таксама пойдуць на будаўніцтва 300 кватэр.

Кіраўнік урада Швецыі Йоран Персан падрабязна расказаў аб намечаных мерапрыемствах у час свайго візіту ў Польшчу 8 жніўня.

Стакгольм "тоне" ў фестывальнай вадзе

Сёмы год запар Стакгольм на тыдзень стаў сталіцай Воднага фестывалю, сабраўшы гасцей з усяго свету. Як паведаміла карэспандэнт БелТА, у рамках гэтага фестывалю да 16 жніўня ў горадзе пройдуць канцэрты і выстаўкі, вясёлыя спаборніцтвы і гульні на вадзе. Сёлета поспеху фестывалю садзейнічае і добрае надвор'е.

У канцэртах на адкрытых пляцоўках выступяць многія сусветныя "зоркі". У фестывальнай праграме адведзена таксама месца оперы і балету, рок-музыцы і народным танцам, а кожны вечар у небе запальваецца святочны феерверк.

Украў — адпрацуй

Шведскія непаўналетнія злачынцы будуць вымушаны адпрацоўваць пакаранне ў пацярпелых. Такую кару прапанаваў шведскі Камітэт па папярэджанню злачыннасці, выкарыстаўшы галандскі вопыт.

Як стала вядома карэспандэнту БелТА, пачаць выконваць свае "абавязкі" юныя парушальнікі Крымінальнага кодэкса Швецыі змогуць практычна адразу ж пасля ўчынення злачынства — на працягу 20 гадзін — і такім чынам адпрацаваць нанесены ўрон.

Інэса МОІН, БелТА.

Аб зіме ў гарачы жнівень

Да маючага адбыцца ацяпляльнага сезона падрыхтаваны школы, паліклінікі, бальніцы Мінскай вобласці. Аб гэтым было заяўлена на пасяджэнні камісіі па правядзенню перадзімовых падрыхтоўчых работ Мінаблвыканкама.

Каменціруючы яе вынікі, намеснік старшыні Мінаблвыканкама Васіль Майко адзначыў, што частка кацельняў калгасаў і саўгасаў ужо сёлета павінна быць перададзена на баланс абласной камунальнай службы. А гэта значыць, што гаспадаркам трэба падрыхтаваць усю неабходную дакументацыю, прывесці кацельні ў парадак. Тыя з іх, якія не будуць працаваць гэтай зімой, а такіх у вобласці каля 30, — закансерваваць па ўсіх правілах.

На пасяджэнні адзначалася, што ў сувязі з работамі па расчыстцы лясоў, якія пацярпелі ад урагану, дрывамі Міншчына будзе забяспечана. Неабходна толькі даць максімальную магчымасць насельніцтву ўдзельнічаць у гэтых работах у складзе спецыяльных брыгад, гэта значыць практычна займацца самазабеспячэннем дрывамі. Гэта тым больш важна, што сёлета з-за дажджлівага лета склалася няпростая сітуацыя з нарыхтоўкай торфу для вытворчасці брыкетаў. Толькі за ліпень недаатрымана 10 тысяч тон торфу. Усяго на 30 працэнтаў да планавага задання забяспечана на сённяшні дзень вобласць і вадкім палівам.

БелТА.

Канкурэнтаў не будзе?

Міністэрствам знешніх эканамічных сувязей распрацаваны меры па абмежаванню паставак у краіну прадукцыі, аналагі якой выпускаюцца на беларускіх прадпрыемствах.

Як паведамілі карэспандэнту БелТА ў знешнеэканамічным ведамстве, гэтыя новаўвядзенні накіраваны на змяншэнне адмоўнага сальда ў знешнім гандлі, абарону інтарэсаў айчынных вытворцаў і забеспячэнне маніторынга за таварнымі патокамі.

Для вырашэння гэтых пытанняў плануецца ўвесці рэгістрацыю кантрактаў на імпарт шэрага прамысловых і харчовых тавараў. У той жа час гэта працэдура будзе адменена пры продажы за мяжу падоўжна распілаваных лесаматэрыялаў. Ёсць намер адмовіцца ад кватавання і ліцэнзавання экспарту ўгнаенняў.

Міхаіл ЖУРАВОВІЧ, БелТА.

Творчасць чытачоў

Размова ў "варанку"

Бацькі не спяць, чакаюць сына.
Дзе ж затрымаўся іх сынок?
А сына ўжо вязуць машынай
Пад назвай "чорны варанок".

"За што? — пытае ён у ката. —
Скажы, за што ты мяне біў?
Каму я дрэннае зрабіў?..
Мяне чакаюць мама, тата..."

Міліцыянт хавае вочы.
А потым ціха кажа ён:
"Свабоды вельмі многа хочаш.
Не я цябе біў, а АМОН".

І дадае: "Ты вельмі смелы.
Занадта многа хочаш праў.
Трымаў сцяг бел-чырвона-белы
І беларускі гімн спяваў?

Ну, вось і трапіў у загон.
Не я цябе біў, а АМОН..."

Мікола ПРАКАПОВІЧ.

Мінск.

Пытаецеся? Адказваем

Куды лепей укласці чэкі "Маёмасць"?

"Паважаная рэдакцыя! Дайце параду: куды можна ўкласці чэкі "Маёмасць", каб мець хоць нейкую выгоду? З гэтай перабудовай мы ўсе аказаліся ў пройгрышы. Хацелася б хоць нешта ад гэтых чэкаў атрымаць..."

З павагай, сям'я Савоставых.
Мінск.

Падобных пісем і званкоў мы атрымліваем нямала. Каб выканаць просьбу чытачоў, звярнуліся да спецыялістаў упраўлення чэкавай прыватызацыі Міністэрства па кіраванню дзяржаўнай маёмасцю і прыватызацыі. Тлумачэнні давалі эканамічны саветнік упраўлення Алег Бурыма, іншыя работнікі.

Пытанне, якое хвалюе многіх

Куды ж з выгодай укласці чэкі? Гэта пытанне, як высветлілася, хвалюе вельмі многіх. З ім часта звяртаюцца і ў Міністэрства. Красамоўна аб гэтым сведчаць лічбы. Права на атрыманне чэкаў "Маёмасць" мелі 7,9 млн. грамадзян. Атрымалі ж іх — 5 мільёнаў 774 тысячы чалавек. Ім выдадзена 424 мільёны чэкаў. Па стану на 1 ліпеня гэтага года выкарыстана з іх (поўнасцю ці часткова) толькі 84,2 мільёна чэкаў. Асноўная ж маса, прыкладна 340 мільёнаў чэкаў, усё яшчэ на руках. Гэта значыць, што людзі проста не ведаюць, што з імі рабіць.

Што ж рабіць з гэтымі чэкамі?

У Законе "Аб імянных прыватызацыйных чэках Рэспублікі Беларусь", які быў прыняты ў 1993 годзе, гаворыцца, што грамадзяне могуць іх:

прадаць поўнасцю ці часткова;

перадаваць у распараджэнне даверанай асобы ці арганізацыі на дагаворных умовах;

выкарыстаць пры прыватызацыі дзяржаўных аб'ектаў (набыцці акцый, долей уласнасці гэтых аб'ектаў);

наследаваць і завяшчаць ва ўстаноўленым заканадаўствам парадку...

Словам, законам прадугледжаны розныя варыянты выкарыстання чэкаў. Які выбраць?

Куды ж лепей іх укласці?

Спецыялісты, з якімі я гутарыў, раілі набываць на іх акцыі прыватызуемых прадпрыемстваў. Пры гэтым заўважалі, што многія з тых, хто ўжо зрабіў такім чынам, атрымліваюць някепскія дывідэнды. Але справа нават не ў іх. А ў тым, што з цягам часу вага акцый можа істотна павысіцца.

Акцыі якіх прадпрыемстваў набываць?

У раённых філіялах "Беларусьбанка" ёсць спісы прыватызуемых прадпрыемстваў. Тут можна набыць іх акцыі. Задача ў тым, каб выбраць з іх найбольш перспектыўнае, тое, якое будзе плённа працаваць, а значыць, і даваць добрыя дывідэнды. Тут ёсць над чым падумаць. Ёсць і рызыка. Альбо пашанцуе, альбо не. Але вопытныя спецыялісты раяць набываць акцыі харчовай прамысловасці, прадпрыемстваў дрэваапрацоўкі, будаўнічай індустрыі. Словам, тых, якія вельмі патрэбны для грамадства заўсёды.

Ці можна давяраць інвестыцыйным фондам?

Яны і ствараюцца для тых, хто не ведае, як распарадзіцца чэкамі "Маёмасць", выступаюць у ролі вопытных пасрэднікаў. Цяпер іх у Беларусі каля дваццаці. Але справа ў тым, што такія фонды могуць плённа працаваць толькі ва ўмовах, калі актыўна вядзецца прыватызацыя. Паколькі ў нас яна ідзе, як мокрае гарыць, дык названыя фонды адчуваюць цяжкасці ў рабоце.

Ці варта чакаць лепшых часоў?

Многія спадзяюцца на іх. І чакаюць. Але ці апраўдана гэта? Так, прадаваць чэкі пакуль нявыгадна. За іх даюць дзесьці па 4 тысячы за кожны, хоць намінальны кошт вызначаецца 35 тысячамі рублёў. Але справа ў тым, што тэрмін іх выкарыстання заканчваецца 1 ліпеня 1999 года. Як бачым, часу засталося нямнога, а асноўная маса чэкаў усё яшчэ на руках. Што ж будзе, калі ў апошнія месяцы ўсе кінуцца іх збываць? Вядома, кошт чэкаў значна панізіцца. Набыць акцыі прадпрыемстваў таксама будзе цяжка. Цяпер "выкінуты" для грамадзян акцыі прыватызуемых прадпрыемстваў, разлічаныя толькі на трэць чэкаў, якія маюцца на руках. І яны ёсць толькі таму, што людзі іх не набываюць. Калі б многія пайшлі за імі, дык 2/3 уладальнікаў чэкаў іх не хапіла б.

Якія гарантыі дае дзяржава?

У Законе "Аб імянных прыватызацыйных чэках Рэспублікі Беларусь" гаворыцца, што калі скончыцца тэрмін выкарыстання прыватызацыйных чэкаў, дык можна будзе нявыкарыстаныя прад'явіць для пагашэння па месцы выдачы ці Нацыянальнаму банку. Дзяржава гарантуе грамадзянам выплату кампенсацыі ў межах сум чэкаў, зыходзячы з іх кошту на момант заканчэння выдачы.

Але тут паўстае пытанне: а дзе дзяржава возьме столькі грошай? Бо атрымліваюцца астранамічныя сумы. Не выключана, што разлік з грамадзянамі можа быць наладжаны нейкімі аблігацыямі ці якімі іншымі каштоўнымі паперамі, але не "жывымі" грашыма альбо працэс пагашэння чэкаў будзе расцягнуты на многія гады. Менавіта такія меркаванні выказваюць талковыя спецыялісты.

Думаецца, некаторыя публіцысты маюць рацыю, калі сцвярджаюць, што чэкавая прыватызацыя праводзіцца наменклатурай для таго, каб адцягнуць увагу працоўных ад іхняй "прыхватызацыі". Мы бачым, што некаторыя ўжо адхапілі ладныя кавалкі ад агульнадзяржаўнага пірага, а большасць не можа займець добрай капейкі ад чэкаў. Але калі яны ў вас ёсць, гэтыя чэкі "Маёмасць", дык лепей іх усё-такі "ўкласці" ў акцыі прыватызуемых прадпрыемстваў (а раптам вам пашанцуе і з цягам часу атрымаеце някепскія дывідэнды) альбо прадаць іх і займець хоць невялікія, але "жывыя" грошы.

Яўген ТАЎГЕНЬ.

Частная жизнь

Жертва семейного насилия

О нем судачили соседи. О нем знала вся округа. Кто сочувственно кивал, кто вслед усмехался: "Тряпка, а не мужик". Как бы там ни было — Андрей Н. стал жертвой семейного насилия. Сам вышел на журналиста. Правда, зачем, — объяснить толком не смог. В глазах сквозили безысходность, отчаяние и боль. Первое, что он сказал: "Помогите убедить жену в том, что она не права".

Андрей уже привык быть домохозяином: стирать, готовить, убирать квартиру, ухаживать за сыном, шить себе и ему джинсы с шортами. Но жена, будучи одним из руководителей некой компьютерной фирмы, несмотря на его протесты, решила родить второго ребенка. "Она родит, а все заботы лягут на меня. Я не справлюсь с двумя детьми. Сын требует столько времени... И жене каждое утро новый наряд отгладить". Андрей категорически против няни, поскольку считает, что ребенка должен воспитывать родной человек. Если его будет воспитывать чужой, он вырастет похожим на этого чужого. "Я достаточно насмотрелся на деток "новых русских", растущих под присмотром гувернанток. Увольте..."

Таня и Андрей поженились студентами. Ей было девятнадцать, ему — двадцать три. Будущая специальность: инженерная кибернетика. Татьяна поступила в вуз прямо со школьной скамьи, а ее суженый прежде в армии отслужил. У Тани характер оказался потверже да побойчее. А влюбленный без памяти Андрей с радостью подчинялся своей "половине". Предложила Таня повременить с детьми — словом не возразил. Стало трудно жить на две стипендии — пошел вагоны разгружать.

Закончили учебу. Андрей распределился в НИИ. Таня была зачислена в аспирантуру. В положенный срок защитилась, после чего благополучно родила сынишку. Со свойственной ей напористостью начала подталкивать мужика: "Все занимаются бизнесом, а ты что же? Нас теперь трое..."

Андрей распростился с государственной службой, открыл собственное дело. И... прогорел. Все сбережения ушли на то, чтобы расплатиться с кредиторами. Еще и остался должен крупную сумму, которая росла благодаря процентам. Играл на бирже, прокручивал операции с ценными бумагами и драгметаллами, распространял чудо-кассеты, обучавшие болтать на новомодном английском и редком японском. Перепродавал деловую литературу с советами, как разбогатеть посредством правильного использования жестов, мимики и умения обходиться с начальником. Но и с помощью этой хитрой науки у него никак не получалось выпутаться из долгов. Татьяна каждый месяц решала одну и ту же дилемму: за что платить — за квартиру или электроэнергию, потому как на то и другое денег не было.

— Андрей, — как-то предложила она мужу, — давай попробуем наоборот. Ты посидишь дома с Артемкой (сын оказался "несадовским", его мучили диатез, аллергия и еще целый "букет" требовавших диеты болячек), а я пойду на работу.

— Куда? В свой НИИ? Сиди уж дома. Как-нибудь выкручусь.

— Но я не хочу "как-нибудь", — настаивала супруга.

В институте хорошенькая и энергичная Таня успешно играла на сцене студенческого театра. Обожала балаган, эксцентрику, капустники. Сочиняла тексты для студенческих междусобойчиков, вечеров. Был в ней некий артистизм, искра Божья. Хотя красавицей не слыла, однако и писаные красавицы отступали в тень, пасовали перед тайной ее обаяния. Беременность и роды — редкий случай — повлияли на нее благотворно. Из резвой пышечки она превратилась в грациозную даму, эффектную и уверенную в себе.

Это сейчас Татьяна исполнительный директор. "Надо мной — генеральный, подо мной — все остальные", — говорит она о себе. Когда все только начиналось, Таня не рассчитывала, что дело так вырастет и под ее началом будут несколько десятков человек. А несколько лет назад...

...Уговорив бывших однокурсников вступить в пай, молодая мама создала фирму по разработке и продаже компьютерных программ. Не имея средств на дорогую рекламу, вспомнила опыт студенческих капустников. Придумала, например, "тараканьи бега": даже тараканы, мол, сбегаются поглазеть на умный компьютер, который не только читает самостоятельно, но еще и вводит в себя без помощи наборщицы текст любой сложности. Забавные клоуны на ходулях, разносившие коробки с программами, у Таниного стенда также привлекали внимание завсегдатаев компьютерных выставок. Бизнес благоволит к тем, кто неистощим на азарт, кураж, а уж этого у Татьяны как раз хватало.

И дело пошло. Люди растут вместе с фирмой. За четыре года из храброго дилетанта с ученой степенью, которых нынче пруд пруди, получился грамотный профессионал и толковый руководитель. Выплатила мужнины долги — и вздохнули свободно. Но аппетит приходит во время еды: появились новые потребности. Ремонт не делали уже лет десять. И сын пошел в "элитную" школу, за которую нужно платить 200 "баксов" в месяц. Ребенка надо возить на занятия — не трястись же целый час на трамвае. Значит, необходима машина. "Жигули" ударили бы по ее престижу — нужна иномарка.

Он крутился как заведенный, приспособившись делать несколько дел за раз: стирать, стряпать обед, проверять у сына уроки, одним глазом косясь на телевизионный экран. Научился готовить малокалорийную пищу, так как жена очень следит за фигурой. Нашел великолепного и недорогого дизайнера по интерьеру, чтобы жене не стыдно было приглашать в дом зарубежных партнеров. Сочинял для них изысканные блюда, скромно уходя в тень во время самого приема и предоставляя жене возможность сыграть на пиру жизни очередную роль — очаровательной и хлебосольной хозяйки дома.

Андрей растерял друзей юности: они его не понимали. И не приобрел новых: где их было искать? Иногда два-три раза в год они с женой, отдавая дань традиции, ходили на дни рождения кого-то из сокурсников. Встречались и разбегались еще на год, не переживая и не сетуя по этому поводу.

Есть ли друзья у Татьяны? Как сказать... Школьные и институтские подруги стали ей неинтересны. "Мои друзья сейчас — это мои коллеги, — пожала она плечами. — Чаще всего это мужики. В нашем бизнесе женщин мало". И неожиданно добавила, что любит читать женские журналы.

Возможно, из-за желания утвердиться она и решилась родить второго ребенка. "Зачем тебе второй, если ты первому внимания не уделяешь?" — узнав о беременности супруги, всполошился Андрей. Ей действительно катастрофически не хватало времени. Артемка рос папиным сыном, относясь к матери достаточно ровно, но без трепета. Все проблемы решал с отцом. В футбол и теннис играл с ним: мама раньше тоже играла, но сейчас нет времени. Максимум, что Татьяна может себе позволить, это косметический салон да элитарный тренажерный зал с сауной по воскресеньям, куда детей и мужей не допускают.

— Ты же не знаешь, где лежат его вещи, во что Артем любит играть и кто его друзья, — доказывал тридцатитрехлетней супруге Андрей. — Ты и о втором ребенке не будешь заботиться. А я не могу всю жизнь сидеть дома. Думал, еще чуть подниму Артема и вернусь на работу.

— Куда ты вернешься? — расхохоталась она. — Ты уже отстал. Четыре года дома — можешь ставить крест на карьере, милый. Да и зачем тебе? Бесишься с жиру... Ну хочешь, я тебя отдохнуть отправлю на пару недель? Артемку — в лагерь, а тебя — на Кипр. Или в Париж...

Андрей едва не задохнулся от обиды. А потом плюнул и смотался в Париж, о котором мечтал с детства. Глупо отказываться. Тем более на следующий год он уже точно не выберется. Упрямая Татьяна настояла на своем. Купила модную одежду для беременных, с удовольствием ее носила и все повторяла, что на этот раз у них обязательно родится дочь. Она уже и имя придумала — Виктория.

Татьяна действительно родила дочь. Уже через месяц жена вернулась к служебным обязанностям, жестко заметив: "Рождение ребенка — не катастрофа и не светопреставление". Днем она заезжает домой на часок: пообедать и покормить дочурку. Все остальное, как Андрей и ожидал, легло на его плечи.

Он старается, чтобы его хватило на всех: на малютку Виту и девятилетнего сына, который недавно заявил: "Мам, когда будешь старенькой, мне свою фирму завещаешь". И на жену, ставшую после вторых родов еще ослепительнее.

— Тебе надо было родиться женщиной, — говорит усталая Татьяна, целуя его в благодарность за вкусный ужин и ухоженных детей. — Чтобы я без тебя делала?"

Антон КОЛЮЖНЫЙ.

Размышления российского белоруса

Смогу ли я написать мэру Москвы Лужкову на своем родном языке?

То, о чем упорно говорили Б.Ельцин и особенно А.Лукашенко, свершилось. Договор подписан, но подписан ли он, скажем так, в сердцах белорусов и русских, вот в чем вопрос. Станет ли этот союз настоящим союзом этих славянских народов, на мой взгляд, в основном зависит от России. Смогут ли россияне понять национальные чувства белорусов и их страх раствориться в великорусском этносе? Если даже на высоком уровне говорят, что белорусы — это те же русские. Ссылаются на общие исторические корни, культуру. Все это так, но есть и особые отличия. Возьмем нашу общую историю. Да, действительно, когда-то была Киевская Русь, но и было самостоятельное Полоцкое княжество, явившееся ядром формирования белорусского этноса. Да и сама нынешняя территория Беларуси по историческим меркам совсем недавно вошла в состав России в результате третьего, окончательного, раздела Польши в 1795 году. Забывают и о том, что среди верующих белорусов есть католики, живущие не только на западных землях, но и на восточных. Есть также униаты. Русские должны понять, что белорусы — это сформировавшаяся нация, которая действительно близка к ним, а в равной степени и к украинцам.

Возьмем еще аспект — о белорусском языке. Я белорус, живущий в России. Коль мы находимся в одном государстве и равны во всем, то будет ли в России придан белорусскому языку статус официального? Появятся ли вывески на госучреждениях на двух языках? А преподавание в школах? Будет ли изучаться белорусская литература в московских, санкт-петербургских, самарских школах? И на каком языке?.. Я понимаю, что это из области фантастики. Но могу ли я написать, к примеру, мэру Москвы, который является одним из горячих сторонников объединения, письмо на белорусском языке? А иначе какое же это равноправие?

История дала нам шанс вновь быть вместе, и им надо воспользоваться так, как надо. И главное в новом союзе должны быть взаимопонимание и взаимоуважение. Мои оппоненты говорят: уж кого, как не белорусов, мы уважаем. И одновременно называют нас бульбашами, а Беларусь Бульбонией, забывая при этом, что больно ранят наши сердца. Это мелочь, но из мелочей состоит, как известно, жизнь...

Александр ПЕТРУННИКОВ,
профессор Мончегорского горного института им. Г.Л.Плеханова.

Народная Воля 13 ЖНІЎНЯ 1997 г.

Дайджест

Нью-йоркский суд предписывает... торговать электромобилями

Начиная с этой осени, власти штата Нью-Йорк будут обязаны обеспечить, чтобы 2 процента всех продаваемых в штате машин были электромобилями, сообщает "Нью-Йорк Таймс". Эта квота к 2003 году увеличится до 10 процентов. Нью-Йорк является единственным штатом, где продажа электромобилей предписывается судом. Похожие законы рассматривались в Калифорнии и Массачусетсе, но их принятие было отложено до 2003 года под давлением гигантов автомобильной промышленности. Закон приветствовали природоохранные организации и подвергли критике автомобилестроители. Они говорят, что выход на рынок любого товара должен зависеть от самого рынка, а не от судебных предписаний.

Мэра Вашингтона уволили не за цвет кожи. За неумение работать...

Президент Клинтон уволил мэра Вашингтона Мэриона Барри, сообщает "Дэйли Телеграф". Администрация собирается вложить в развитие столицы США миллиард долларов в ближайшие пять лет и считает, что Мэрион Барри не сможет распорядиться такими деньгами должным образом. Это подтверждается нынешним состоянием города. В столице очень высокая детская смертность, высочайший уровень преступности. Ее пенсионный фонд обанкротился, а дороги не ремонтировались много лет. Сам мэр назвал решение президента "насилием над демократией". Аналитики считают также, что администрация столкнется с резкой оппозицией чернокожих жителей Вашингтона, которые составляют 70 процентов его населения. Из-за увольнения чернокожего мэра ее неизбежно обвинят в расизме.

Бешеные лисы и еноты — любители охоты. На американцев...

В Америке грозит разразиться эпидемия бешенства, пишет британская "Таймс". Распространителями эпидемии являются бешеные лисы и еноты, обитающие в лесах на юге США. По данным газеты, число американцев, пострадавших от нападения бешеных животных, на сегодняшний день составляет сорок тысяч человек. Не случайно ученые считают, что бешенство способно уже в ближайшем будущем стать "главной проблемой США". Ситуация осложняется и тем, что до сих пор не удалось разработать быстродействующую вакцину против бешенства. По словам специалистов, бешенство, передающееся через слюну животных, моментально поражает мозг и нервную систему человека, вследствие чего у пострадавшего начинаются конвульсии, развивается водобоязнь, а затем наступает смерть.

"Золотая" столица — Москва. По дороговизне...

Британская газета "Дейли Телеграф" со ссылкой на данные швейцарских ученых опубликовала список 150 самых дорогих по уровню жизни городов мира. В ходе исследований учитывались более двухсот факторов, среди которых — стоимость квартиры, автомобилей, продуктов питания, одежды, развлечений и многое другое. Как показали результаты исследований, самые дорогие города мира — азиатские. Не случайно в первую десятку списка вошли восемь азиатских и только два европейских города. Первое место занимает Токио. Он, как отмечает газета, стал первым по 170 факторам. Помимо Токио, в первую десятку вошли Гонконг, Осака, Пекин, Шанхай, Сеул, Сингапур и Гуанчжоу. Еще два места в первой десятке занимают города, которые газета считает европейскими, — это Москва и Санкт-Петербург. Они находятся соответственно на третьем и десятом местах.

Наркотики под музыку. В стиле "рейв"

Британские ученые обнаружили непосредственную связь между рейв-музыкой и употреблением наркотиков, пишет газета "Таймс". По данным газеты, более 87 процентов опрошенных рейверов употребляют наркотики каждый вечер. Кроме того, подростки, отдающие предпочтение музыке в стиле "рейв", употребляют наркотики в три раза больше, чем остальные подростки. По мнению психологов, причина в том, что "рейв" и наркотики вызывают у подростков практически одни и те же ощущения.

Подготовила Светлана РОСТОВА.

У наших соседей

Самая низкая средняя зарплата — в Литве

По данным департамента статистики, средняя заработная плата в июле составила в Литве 205,48 доллара. В государственном секторе Латвии она равнялась 231,24 доллара, в Эстонии за первый квартал — 227,04 доллара.

Средний размер пенсии по старости в первом квартале был таким: в Литве — 57,07 доллара, в Латвии — 69,06 доллара, в Эстонии — 79,53 доллара.

По минимальному уровню заработной платы в июне на первом месте была Литва — 100 долларов. В Латвии и Эстонии соответственно — 66,09 и 61,18 доллара.

БНС.

Наиболее массовая безработица — в Латвии

На конец июня в Латвии официально зарегистрировано 95,3 тысячи (6,7 процента) безработных, в Литве — 93,3 тысячи (5,3), в Эстонии — 32,3 тысячи (2,2 процента).

В течение года уровень безработицы в Литве и Эстонии сократился соответственно на 23 и 8 процентов, а в Латвии возрос на 8 процентов.

В июне в Литве пособия по безработице получали 20,2 тысячи человек, в Латвии — 44,3 тысячи, в Эстонии — 17,8 тысячи человек.

БНС.

Бензин дороже в Латвии

Как сообщает департамент статистики, в июне литр бензина А-92 стоил в Литве в среднем 1,71 лита. В Эстонии его цена ниже на 9 центов. Бензин марки А-93 в Латвии продавали за 1,96 лита.

Говядина первой категории самой дорогой была в Латвии — 10,84 лита за килограмм. В Литве и Эстонии соответственно — 10,23 и 9,16 лита.

Килограмм масла в Латвии стоил 15,24 лита, в Литве — 13,48 лита, в Эстонии — 12,96 лита. Самый дешевый картофель в июне был в Литве — 0,57 лита за килограмм. В Эстонии — 0,92 лита, в Латвии — 1,32 лита.

ЭЛЬТА.

Стоп-кадр

Перад уваходам у музей Ватыкана заўсёды многа турыстаў.

Фота Мікалая АМЕЛЬЧАНКІ.

Плохо быть таксистом

Самая опасная профессия в США — водитель такси. Вероятность, что он будет убит во время работы, в 40 раз выше, чем средний показатель по другим профессиям. Согласно самой последней статистике, лишь в 1994 году из 100 тысяч американских водителей такси 15 были убиты. Они подвергаются значительно большей опасности, чем, например, полицейские, где аналогичная пропорция составляет "лишь" 9,3.

Американский институт по вопросам безопасности на рабочих местах проанализировал все несчастные случае на рабочих местах в США в период с 1980 по 1989 год. За эти 10 лет три четверти всех убийств были совершены с помощью огнестрельного оружия. Орудием убийства в каждом седьмом случае был нож или какой-либо другой острый предмет. Шансы мужчин быть убитыми во время работы в три раза выше, чем у женщин.

И там народная дружина

Эпидемия краж со взломом докатилась до благополучного городка Уисбич в графстве Кембриджшир в такой форме, что у местных жителей лопнуло терпение. Они больше не верят полиции и намерены взять закон в свои руки, а отделение полиции снести под автостоянку.

Деловые люди Уисбич основали организацию под названием "Движение против преступности" с далеко идущими планами. Жители городка хотят учредить ночной дозор, что-то вроде средневековых ночных дозоров европейских городов, о которых напоминает знаменитая картина Рембрандта. Основная цель движения — общий подъем бдительности среди населения. А уж какие еще меры потребуются, покажет будущее.

Белый дождь

Подобный прецедент в истории уже описан, правда, давно — с неба, как дождь, выпала манна. А вот на юге США недавно вместо дождя с неба посыпался кокаин. Но это был не дар Божий, а промашка мексиканских контрабандистов, которые с борта самолета сбросили двести пятнадцать килограммов кокаина своим партнерам, ожидавшим внизу. Но часть мешков порвалась, и ценнейший белый порошок подхватил воздушный поток. Кроме того, за воздушной почтой наблюдали двое полицейских, которые тут же засекли находящийся на земле отряд нелегальных торговцев.

ЭКСТРА-ПРЕСС.

Светская жизнь

"Новое лицо" Эдиты Пьехи

В шесть тысяч долларов обошелся Эдите Пьехе "химический пилинг" лица, проведенный недавно в одном частном центре пластической хирургии. Как утверждают врачи, теперь у певицы с лица навсегда исчезнут все ненужные морщинки и непонятные пятнышки. Через два-три месяца публика уже сможет полюбоваться... новым, помолодевшим лицом Эдиты Станиславовны. Кстати, если верить клятвенным заверениям докторов, то повторных пластических операций Пьехе удастся избежать...

Марина ВИШНЕВСКАЯ.

Верить — не верить?

Укус королевской кобры

Есть, выходит, люди, на которых не действует змеиный яд

Комиссия "Феномен" подготовила очередную подборку сенсационных сообщений, волновавших мировую прессу. Мы не можем поручиться за их достоверность, но допускаем, что некоторые из них описывают вполне реальные факты и загадки.

Синху яд нипочем

Абуджан Хавсан Синх десять лет трудится в террариуме города Мултан. Работа, что и говорить, опасная — несколько его коллег погибли, получив укусы своих "подопечных". Синх, как ни старался, однажды тоже не уберегся. Огромная гадюка ужалила Синха в руку.

К своему величайшему изумлению, служитель не почувствовал даже легкого жжения — словно уколол палец булавкой. Решил проверить еще раз, подставив кобре палец ноги, предварительно сильно рассердив змею. И вновь яд не подействовал.

И Синх "переориентировался". Он стал полуголым входить в комнату, кишащую ядовитыми змеями. Последние буквально впивались в его тело. А ему все нипочем! Естественно, что подобные "номера" по достоинству оценили любители острых ощущений, испытываемых другими людьми. Синх стал зарабатывать денег в 15—20 раз больше того, что получал, работая в террариуме.

Феноменом Синха заинтересовались ученые. Понятно, что первым делом взяли на анализ кровь. Оказалось, что состав ее совершенно не соответствует ни одной группе крови, известной у землян. И тогда один из специалистов воскликнул: "А может быть, он инопланетянин?" Об этом рассказала пакистанская газета "Пакистан таймс".

Пальцы лишними не бывают

Семья Каструччи из итальянского города Неаполя смело может претендовать на включение в Книгу рекордов Гиннесса. У них на руках и ногах... по семь пальцев. Такой особенностью строения конечностей обладают: Винченце — глава семьи, его сестра Кларетта и их мать Рози. Все трое считают, что иметь на каждой руке по 7 пальцев весьма удобно. Так, Кларетта — отличная портниха, платья, сшитые ею, идут нарасхват у женщин Неаполя. Она также превосходно играет на фортепьяно и гитаре, лихо аккомпанируя себе при исполнении народных песенок. Мать Рози может одновременно вязать два различных предмета, например, детскую шапочку и перчатки. Винченце — великолепный специалист по ремонту компьютеров и периферийного оборудования к ним.

Хирурги неоднократно предлагали семейству удалить лишние пальцы, гарантируя 100-процентный успех. Но Каструччи категорически против. Они считают, что Господь Бог знал, что делал, когда дал каждому лишние пальцы. И потому не стоит противиться его воле (все трое Каструччи — глубоко верующие люди). 22-летняя Кларетта хочет, чтобы у ее детей также были "лишние" пальцы. Возможно, что от них пойдет в дальнейшем ветвь таких необычных людей, сообщает итальянская газета "Репубблика".

Малыш поспорит с компьютером

Шестилетнего жителя индийской столицы Сидхарта Бхатачари можно по праву назвать феноменом, несмотря на то, что в этом учебном году он пойдет всего лишь во второй класс. Его сверстники только начинают постигать азы арифметики, а Сидхарт уже мгновенно считает в уме, оперируя огромными двух- и трехзначными числами. Вундеркинд может моментально и безошибочно назвать, на какой день недели выпадет любая дата любого года, тогда как даже самому современному компьютеру для таких вычислений потребуются, по крайней мере, несколько секунд.

Поразительные математические способности молодого дарования были замечены еще год назад, причем произошло это по чистой случайности. Как-то семья обсуждала, на какой день недели придется день рождения одного из родственников. Услышав об этом, пятилетний Сидхарт тут же назвал точный день. Естественно, никто не обратил внимания на болтовню малыша. Однако когда глава семьи принес календарь и проверил, все, конечно же, неслыханно удивились. Несколько дней подряд Сидхарт развлекал членов своей семьи тем, что безошибочно отгадывал дни недели называемых ему дат. Только после этого его родные поверили, что мальчик действительно наделен необычными способностями. По словам самого вундеркинда, он не может объяснить, как ему удается так быстро считать. "Когда я слышу вопрос, ответ тут же сам по себе появляется у меня в голове", — говорит малыш.

Поначалу способности Сидхарта не на шутку испугали его родителей, которые сочли их, скорее, психическим отклонением, нежели талантом. Однако, показав сына ведущим специалистам в области психиатрии, они успокоились, получив заверение в том, что необычные способности Сидхарта ничем ему не грозят. Он всего лишь обладает редким математическим складом ума и феноменальной памятью, которой бывает наделен примерно один из десяти тысяч человек. Вместо рецепта доктора посоветовали родителям Сидхарта добиться занесения его феномена в Книгу рекордов Гиннесса, потому что "таким, как он, место именно там, а не на больничной койке".

Загадочный горец

Недавно в одном горном ущелье Гиндукуша был найден труп человека, "законсервированный" в толстом слое льда. По предварительным оценкам ученых, возраст находки превышает 5000 лет. Труп доставили в один из научно-исследовательских центров Карачи для детального изучения. И тут началось самое удивительное...

Английские, шведские и пакистанские антропологи, исследовавшие труп, были буквально ошеломлены. Оказалось, что все внутренние органы трупа искусственные — сделаны из какого-то материала, стойкого против гниения и к тому же неизвестного на Земле.

Шведский патологоанатом доктор Улаф Бергсон утверждает, что это труп пришельца из космоса. Внешний облик трупа и впрямь весьма своеобразен: длинные огненно-рыжие волосы, на плече — разноцветная татуировка — несколько иероглифов, напоминающих древнекитайские. Но филологи категорически отвергли их китайское происхождение. Самое же сенсационное открытие сделал английский ученый Малколм Гарт. Он исследовал останки и заявил, что часть головного мозга также искусственная. Гарт считает, что у человека была заменена та часть мозга, которая контролирует эмоциональные реакции. И если это не выдумки английской газеты "Сан", рассказавшей о "гиндукушской находке", то остается только развести руками — чудеса, да и только.

Твой гонар, Беларусь

Міхась Баброўскі: трагічныя крокі да нацыянальнага адраджэння

Любы народ ацэньвае гістарычныя падзеі з пункту гледжання сваіх інтарэсаў. Менавіта сваіх, бо ў кожнага народа свая лінія гістарычнага развіцця, свае ўласныя героі і пакутнікі. З сумы ўчынкаў людзей і складаецца гістарычны працэс.

У беларусаў героямі-пакутнікамі былі філаматы, якія разбудзілі Дуніна-Марцынкевіча, а ён — беларускага рэвалюцыянера-дэмакрата Францішка Багушэвіча. Той, у сваю чаргу, натхніў цэлы гурт беларускай інтэлігенцыі, якая, ахвяруючы сваім жыццём, распачала нацыянальна-культурнае адраджэнне і разам з тым нацыянальна-вызваленчы рух.

Філаматаў, у сваю чаргу, разбудзіў і натхніў сын сельскага уніяцкага святара — беларуса з Падляшша Міхал Баброўскі. Шырокае кола беларускай інтэлігенцыі мала што ведае аб ім ці наогул не ведае. Бо аб Міхале Баброўскім мала дзе што напісана. Юрый Лабынцаў у сваёй манаграфіі "Пачатае Скарынам" сказаў тое, што ўжо даўно патрэбна было сказаць: "Можна без перабольшвання назваць Міхала Баброўскага і адным з тварцоў беларускага нацыянальнага адраджэння..."

Нарадзіўся Міхал Баброўскі 8 лістапада 1784 года ў Вульцы Бельскага павета Гродзенскай губерні. Паходзіў са старажытнага беларускага шляхетнага роду, пацверджанне якому даў кароль Уладзіслаў IV 20 студзеня 1633 года, выдаючы грамату Міхалу Баброўскаму (прапрадзеду Міхала Кірылавіча) на пасаду падчашага. Яго нашчадкамі па прамой лініі былі: сын Ямяльян, унук Мацей, праўнук Ян. Ім належалі маёнткі: Астравіца — Лішкі, Залессе, Глухаўка, Вуглы. Сын Яна Кірыл валодаў толькі апошнім — Вугламі, які дастаўся ў спадчыну ў 1757 годзе. Але ў 1762 годзе бацька Міхала прадаў маёнтак і паехаў шукаць лепшай долі на Украіну. Жыў нейкі час у Кіеве, а пасля 1777 года вярнуўся на Бацькаўшчыну. Атрымаў духоўнае званне, прыход у памешчыка Ігната Бабравіцкага ў Вульцы. У 1779 годзе быў рукапакладзены Берасцейскім уніяцкім епіскапам Сімеонам Млоцкім у святары. Памёр на 84-ым годзе жыцця 7 ліпеня 1824 года, цудоўна выхаваўшы двух сваіх сыноў і даўшы ім вышэйшую адукацыю. Усяго было пяцёра сыноў, але трое памерлі ў дзіцячым узросце. Засталіся толькі старэйшы Язэп, доктар філасофіі і магістр права, і сярэдні Міхась. Будучы ўжо сталым чалавекам, ён з глыбокай удзячнасцю і цеплынёй успамінаў бацьку, які нічога не шкадаваў для сваіх дзяцей, ахвяруючы ім усё, што мог, і клапаціўся аб іх. Прычым сыноў выхоўваў ён адзін, без жонкі. Ганна памерла на 12-ым годзе іх сумеснага жыцця. Паходзіла з роду Крупскіх.

Дзевяцігадовым хлопчыкам Міхась пачаў вучыцца ў Кляшчэльскай (Бельскі павет) Уніяцкай парафіяльнай школе. Тут былі добрыя настаўнікі, цудоўны хор пеўчых. Дарэчы, з гэтай школы камплектаваліся царкоўныя служачыя і пеўчыя для Супрасльскай Лаўры. Гэта той самы Супрасль, які, па словах Ю.Лабынцава, "...быў да першае трэці XIX ст. найгалоўнейшым бастыёнам усёй беларускае культуры, адзіным месцам, дзе яшчэ і праз два з лішкам стагоддзі пасля смерці Ф.Скарыны беларусы друкавалі і перапісвалі свае кнігі кірыліцай на "славенскай" і старабеларускай мовах".

Відаць, тут, у пачатковай школе, таленавіты хлопчык адчуў тое сапраўднае нацыянальнае, якое было на вуснах народа, сярод якога ён рос і ўзгадоўваўся, і пачаткі якога вынес з бацькоўскай хаты. Гэтаму садзейнічалі яшчэ і настаўнікі, асабліва дырэктар школы Сасноўскі, вялікі знаўца грэка-уніяцкага абраду.

Пасля заканчэння Кляшчэльскай школы Міхась паступае ў Драгічынскую калегію Піяраў. Выхаванне і навучанне ў школах гэтага рэлігійнага ордэну было пастаўлена на вышыню часу. Піяры з'яўляліся ініцыятарамі школьнай рэформы. Настаўнікі дамагаліся не толькі трэніроўкі памяці ў сваіх навучэнцаў, развіцця разумовых здольнасцяў, але і выхоўвалі эстэтычны густ, добрыя паводзіны, высокую грамадзянскую адказнасць і фарміравалі станоўчыя рысы характару. За шэсць гадоў навучання — з 1797 па 1803 гады — Баброўскі ў Драгічынскай піярскай навучальнай установе набыў добрыя веды і быў узорным вучнем. Акрамя навейшых моў і латыні вывучаў фізіку, матэматычныя навукі, гісторыка-маральныя і прыгожамоўства, не гаворачы аб фізічным выхаванні (фізічныя практыкаванні, фехтаванне, конная язда і гэтак далей).

І тут няма нічога дзіўнага, што ён бліскуча закончыў у 1806 годзе вучобу ў Беластоцкай дзяржаўнай прускай гімназіі, куды паступіў адразу ж пасля заканчэння Драгічынскага калегіума. У выніку — сярэбраны медаль за веды са своеасаблівай рэкамендацыяй на латыні, напісанай у атэстат дырэктарам гімназіі Мацеўскім. З гэтай атэстацыяй і паступіў Міхаіл Баброўскі ў Галоўную духоўную семінарыю, адчыненую вясною 1808 года пры Віленскім універсітэце.

Але гэта адбылося толькі праз два гады пасля заканчэння гімназіі, бо, не маючы належных сродкаў, ён не мог паступіць у вышэйшую навучальную ўстанову. У гэты час Міхаіл Кірылавіч вымушаны быў даваць прыватныя ўрокі. Вопыт, які ён набыў у гімназіі, выконваючы абавязкі настаўніка малодшых класаў, і веды якраз спатрэбіліся яму ў гэты час. Дэфіцыту ў вучнях не меў. Навучаючы другіх, ён адначасова вучыўся і сам.

Яшчэ знаходзячыся ў гімназіі, а пасля яе заканчэння жывучы ў Беластоку і ўжо даючы прыватныя ўрокі, юнак у вольны час часта адлучаўся ва уніяцкі Супрасільскі кляштар, дзе была сабрана цудоўная бібліятэка старажытных рукапісных і друкаваных беларускіх, украінскіх і стараславянскіх помнікаў літаратуры і пісьменства. Тут малады Баброўскі знаёміўся з роднай мінуўшчынай, культурай і ўдасканальваў веды ў стараславянскай мове. Да гэтай працы яго заахвочваў і апекаваўся над ім даўні сябра бацькі — уніцкі епіскап Духноўскі, які жыў у кляштары да 1806 года.

Наязджаючы ў Супрасль, юнак меў з епіскапам працяглыя размовы на філалагічныя і гістарычныя тэмы. Ад гэтых задушэўных расповядаў у душы М.Баброўскага разгараўся агеньчык любві і замілаванасці да свайго мілага роднага краю. Да мінуўшчыны, якая паўставала ў свядомасці будучага вучонага не мёртвым утварэннем, а жывою крыніцаю мудрасці. Духноўскі паведаміў Міхалу аб узнікненні Супрасільскай лаўры. Аб манахах-афонцах, якія спусцілі ў раку Супрасль драўлянае раскрыжаванне і ішлі за ім, пакуль крыж не прыпыніўся ва ўрочышчы Сухі Груд, які ўзвышаўся якраз у вусці рэчак Бярозаўка і Грабаўка, воды якіх прымаў у свае абдымкі Белы Сток. А навокал стаяў стары, не крануты яшчэ рукой чалавека Блудаўскі лес, праз які несла свае воды ў Нарву рака Супрасль.

Для манахаў гэта быў Божы знак. Тут яны пабудавалі трапезную і драўляную бажніцу ў імя Яна Багаслова. А праз нейкі час на сродкі Берасцейскага старасты і Навагрудскага ваяводы Аляксандра Хадкевіча ўзвысіўся велічны мур бажніцы ў імя "часнейшай Дзевы Марыі і святога Добравесця". Новы кляштар назвалі Супрасельскім, які атрымаў пацвярджальную грамату канстанцінопальскага патрыярха Іоакіма. Але поўнае яго завяршэнне адбылося ў 1510 годзе. Навагрудскі ваявода А.Хадкевіч дараванай граматаю ад 13 кастрычніка 1509 года ахвяраваў землі. "У нашой же пущи у низ тое ж реки Супрасли, — пісалася ў грамаце, — берег Груд Сухий, межи дву источников водных речок Грабовки і Березовки". Дазваляючы манахам "с тое пущи нашое на тое будованье дерево брати и хоромы зрубити, што будет потреб в том манастыр, дрова, и лучину, и лыка, и губ ягоды брать, и огород и сад меть близ манастыра, и сеножати прокосити... и на тых речках вышеписаных сажовки рыбные держати". Лаўра стала месцам спачыну А.Хадкевіча, адным з буйнейшых у Вялікім княстве Літоўскім і "найгалоўнейшым бастыёнам усяе беларускае культуры".

У 1808 годзе намаганнямі папячыцеля віленскай навучальнай акругі Адама Чартарыйскага была ўтворана Галоўная духоўная семінарыя пры Віленскім універсітэце для падрыхтоўкі святароў рымскага і грэчаскага абрадаў. Разлічана яна была на 50 месцаў, 15 сярод іх адводзілася грэка-каталіка-уніятам. У іх ліку аказаўся і Міхал Баброўскі. Чатырохгадовы курс навук Міхал Кірылавіч скончыў у 1812 годзе ў ліку сямі лепшых студэнтаў. Трое з іх (і сярод іх Баброўскі) атрымалі ступень магістра тэалогіі і філасофіі. Акрамя таго, адначасова ў 1811 годзе Міхал вытрымаў іспыты па славеснаму факультэту універсітэта, савет якога аднагалосна прысвоіў Баброўскаму ступень магістра свабодных мастацтваў. Але на гэтым малады чалавек не спыняецца. У 1813—1814 гг. ён ходзіць на лекцыі ва універсітэт і штудзіруе крымінальнае і грамадзянскае права, працягвае займацца гебрайскай і італьянскай мовамі, атрымлівае ступень магістра права.

Але разам з тым ніколі не забываў бацькоўскага кутка, свайго Падляшша. Праводзячы тут вакацыі, ён працаваў у Супрасельскім кнігасховішчы, акунуўшыся ў вывучэнне славянскіх старажытнасцяў. А вывучаць тут было што. На той час гэта быў самы лепшы кнігазбор па славяністыцы, старабеларускай пісьменнасці і старабеларускіх друках. Тут, як на далоні, быў бачны ўвесь працэс асаблівасцяў развіцця беларускай кніжнай культуры, мовы і беларускай думкі, якая, увабраўшы ў сябе здабыткі сусветнай культуры, адначасова выпрацоўвала сваё асабістае, тое, што мы называем адметнасцю і самабытнасцю народа, у чым беларусам найбольш адмаўлялі. Трэба было ўсе гэтыя здабыткі навукова апрацаваць, абгрунтаваць і паказаць свету, што "і беларус можа змясціцца ў сям'і нелічанай славян". Як адзначае Ю.Лабынцаў: "Пачатае Скарынам было забыта да часоў М.Баброўскага, гэта значыць на тры стагоддзі. Беларуская культура зазнала незвычайныя метамарфозы. "Шляхетнае панства" гаварыла і пісала па-польску, па-французску, па-нямецку і па-руску, зрэдку ўжывала лаціну, якая з часам траціла значэнне. Толькі са сваімі падданымі — "простым народам" — некаторыя з паноў маглі зносіцца на мове беларускай, якая нейкім цудам захавалася і развівалася, нягледзячы на ўсе нягоды, амаль выключна ў сялянскім асяроддзі. Зрэшты, пісьмовае і друкаванае беларускае, дакладней, старабеларускае слова жыве і ў зацішшы кнігазбораў і архіваў, дзяржаўных і прыватных сховішчах, у манастырах і цэрквах. Менавіта адтуль, з гэтых скарбніц, дзе перахоўваліся і кнігі Ф.Скарыны, з дапамогаю такіх дзеячоў, як прафесар М.Баброўскі, пачало гэтае слова шлях свойго адраджэння".

Бібліятэку Супрасельскага кляштару пачалі камплектаваць з 1500 года. Пры першым яго настаяцелі Пафнуціі Сегене, родам з Бельску, тут пісалі паменнікі, або сінодыкі, іншы раз іх называюць яшчэ і суботнікамі. Справа ў тым, што па царкоўных правілах памінанне адбывалася ў пэўныя дні сядмічнага і гадавога круга, па суботах. У паменніках — рукапісных кнігах — занатоўваліся падзеі і людзі. Запісвалася ўсё ў пэўнай паслядоўнасці, пачынаючы з прадстаўнікоў дзяржаўнай улады, царкоўнай, а пасля — па нізыходзячай — і ўсе астатнія асобы, якія жылі і дзейнічалі ў свой час, рабілі тыя ці іншыя справы, фармавалі духоўнае і матэрыяльнае жыццё на Бацькаўшчыне. У гэтых рукапісных кнігах можна было азнаёміцца з цэлымі радаводамі вядомых дзеячоў, навукоўцаў, падарожнікаў, літаратараў... Перад вачыма разгортвалася карціна мінулага. У адным з такіх паменнікаў была апісана гісторыя Супрасельскай лаўры. Паводле яе хронікі, у 1557 годзе храмы лаўры, і ў першую чаргу галоўны — Святога Добравесця, былі аздоблены фрэскавымі роспісамі вандроўчых мастакоў на чале з "сербином Нектарием — малером", пры настаяцелі архімандрыту Сергію Кімбару, які ў тым жа годзе склаў вопіс кнігазбору Супрасельскага кляштару. На той час там значылася 129 кніг і сярод іх — шэсць пісаных Евангелій напрыстольных, акаваных золатам і серабром, адно было напісана на пергаменце. У спісе таксама значацца пралогі, кнігі Рыгора Багаслова, І.Златавуснага, Псалтыры...

І вось тут, у гэтай духоўнай скарбніцы нашага народа, М.Баброўскі знаходзіць багаты матэрыял па археаграфіі, робіць даследаванні і адкрыцці, якія потым праславяць яго імя сярод славістаў свету. У адным з храмаў кляштару, у рызніцы, Міхал Кірылавіч знаходзіць старадрукі віленскай, пачаеўска-львоўскай, кіева-пячорскай, маскоўскай і супрасельскай друкарняў. Тут вучоны натрапіў і на сляды славянскай Заблудаўскай друкарні, якая была заснавана на сродкі Рыгора Хадкевіча. Тым самым адкрыў па новаму справу і імёны беларускіх друкароў Івана Федаровіча (Фёдарава) і Пётры Мсціслаўца, якія ў 1565 годзе, ратуючы сваё жыццё, уцяклі з Масковіі на Бацькаўшчыну. М.Баброўскі скрупулёзна даследаваў і апісаў заблудаўскія выданні гэтых друкароў — дзве кнігі Вучыцельнага Евангелія, якое ўяўляе сабою збор "бесед" з талкаваннем евангельскіх тэкстаў. Сярод "бесед" — і "Слова на Ушэсце" Кірыла Тураўскага, старажытнага беларускага пісьменніка, філосафа, грамадскага дзеяча XII ст. (выданне 1569 г.), і Псалтыр (выданне 1568 г.). Міхал Кірылавіч прасачыў і далейшы лёс І.Федаровіча (Фёдарава) і П.Мсціслаўца. Першы, пакінуўшы гасціннае Заблудава, накіраваўся ў Львоў, другі — у Вільню, у друкарню Мамонічаў.

Але найвышэйшую падзяку ад беларусаў М.Баброўскі заслужыў за тое, што, працуючы ў Супраслі, вярнуў еўрапейскай навуцы і беларусам іхняга вялікага гуманіста — Ф.Скарыну, "які на заранку Адраджэння абвясціў старабеларускую мову і народ цалкам раўнапраўнымі сярод іншых еўрапейскіх моў і народаў". Гэта былі толькі першыя крокі па ўсведамленню таго, што Беларусь мае ўласную гісторыю і сваю адметнасць сярод іншых славянскіх народаў. Гэта якраз была тая сцяжынка, што выводзіла беларусаў на біты гасцінец, з якога зблудзілі яны пасля доўгага сну ў цёмным лесе палітычнага саперніцтва за валоданне Беларуссю яе суседзямі. М.Баброўскі знайшоў і пазнаў тую сцежку, якую згубіў і з якой зблудзіў беларус, тое месца, адкуль можна было ісці ў напрамку да жаданага святла.

У 1814 годзе Міхал Кірылавіч запрашаецца ў Віленскі універсітэт у якасці выкладчыка святога Пісання на месца прафесара Галянскага. Праз год пасля абароны дысертацыі зацвярджаецца на пасаду прафесара тэалогіі, маральнай і палітычнай навук. На 31-ым годзе свайго жыцця ён быў рукапакладзены ў святары грэка-каталіцкага абраду і пачынае выкладаць у Галоўнай семінарыі, а 29 ліпеня 1816 года назначаецца сябрам уніяцкай кансісторыі ў Вільні. Яшчэ праз год атрымлівае сан каноніка Берасцейскага.

Гэта былі гады напружанай працы і ўсеагульнага прызнання. Аб гэтым сведчаць успаміны епіскапа гародзенскага і берасцейскага Ігнацыя (Жэлязноўскага). Апошні ў 1860 годзе распавядаў пляменніку М.Баброўскага — Паўлу Восіпавічу Баброўскаму, вядомаму гісторыку, этнографу і ваеннаму дзеячу расейскай імперыі. "Я быў яшчэ студэнтам віленскага ўніверсітэту, — успамінаў Жэлязноўскі, — і добра памятаю, калі канонік Баброўскі гаварыў казанні; ён заўсёды рабіў вялікае ўражанне на прысутных у храме (св.Мікалая ў Вільні), і не толькі ў коле прадстаўнікоў вышэйшага грамадства, але і сярод мяшчан. Каб так гаварыць, як гаварыў ваш дзядзька, патрэбна валодаць выключным дараваннем. Яго гутарка адрознівалася вытанчанасцю мовы, пранікнута была глыбокім пачуццём, вымаўлялася з незвычайнаю прастатою".

Падмуркам гэтай незвычайна вытанчанай прастаты былі глыбокія веды і чалавечнасць, якія прыцягвалі да яго постаці ўвагу і рабілі яму пашану з боку як калег-выкладчыкаў, так і студэнцкай моладзі. Асабліва зблізіўся Міхал Баброўскі з Ігнатам Даніловічам. Яны ўдвух, як знаўцы беларускай гісторыі і мовы, рабілі свой уплыў на беларускую самасвядомасць студэнтаў, у ліку якіх у першую чаргу быў філамат Ян Чачот, слухач факультэта маральных і палітычных навук, адзін з першых заснавальнікаў новай беларускай літаратуры. Праз многа гадоў пасля ссылкі Ян Чачот, выдаючы ў 1837 годзе шэсць тамоў беларускіх народных песень, дасць граматычныя асаблівасці беларускай мовы і вылучыць яе з іншых славянскіх моў, назваўшы крывіцкай. Будзе заклікаць да складання беларускай граматыкі і слоўніка, да шырокага вывучэння роднай мовы.

Але ізноў вернемся да постаці беларускага славіста і арыенталіста, доктара тэалогіі, прафесара Міхала Баброўскага. У 1817 годзе наспела патрэба ва ўдасканаленні багаслоўскай адукацыі сярод студэнтаў Галоўнай семінарыі. Такую прапанову на разгляд вучонага савета універсітэта ўнес папячыцель навучальнай акругі А.Чартарыйскі. Сталі абмяркоўваць гэту праблему. Вырашана было за вопытам па гэтай праблеме звярнуцца да калег Заходняй Еўропы. Але каго ж паслаць за перайманнем гэтага вопыту? Выбар паў на М.Баброўскага. Міхалу Кірылавічу даручаюць добра вывучыць вопыт і стан выкладання біблейскай археалогіі, а заадно ўдасканаліцца ў ведах усходніх моў, якія неабходны для выкладання гэтага прадмета.

У сярэдзіне верасня 1817 года вучоны пакідае Вільню і выязджае ў доўгую вандроўку па краінах Еўропы. Першай была Вена, якая славілася прафесурай багаслоўскага факультэта, акадэміяй усходніх моў і Таварыствам вучоных арыенталістаў. Гасцінная Вена затрымала беларускага славіста на два гады. Пачалося з праслухоўвання курса лекцыяў Оберлейтнера, вучня знакамітага А.Рутэнстоха па праблемах біблейскай археалогіі, герменеўтыкі (правілы тлумачэння св.Пісання), царкоўнай гісторыі. Адначасова ўдасканальваў веды ў гебрайскай мове, вывучаў сірыйскую і халдзейскую мовы. Тут, у венскай імператарскай бібліятэцы і графа Оссалінскага, М.Баброўскі, карыстаючыся багаццем старажытных славянскіх рукапісаў (а іх было 12 тысяч), развівае і яшчэ больш удасканальвае свае веды ў славянскай філалогіі. Блізка сходзіцца з дырэктарам венскай бібліятэкі, філолагам Варфаламеем Капітарам, з якім ён не губляў сувязяў, ужо вярнуўшыся дахаты. Будучы дома, Міхал Кірылавіч адсылае Капітару ў Вену кірылічныя рукапісы са збору Супрасельскага кляштару з мэтаю яго выдання, чым абуджаў цікавасць еўрапейскіх навукоўцаў да гістарычнага лёсу беларускага народа, адкрываючы сусветнай чалавечай супольнасці яшчэ адну — беларускую.

Далей з Вены шлях вучонага ляжаў па гарадах і весях іншых краін Еўропы: Чэхіі, Маравіі, Краіне, Харватыі. Працуючы ў буйнейшых бібліятэках Прагі, Велеграда, Любляны, Рагузы, Дуброўніку, Задры, Венецыі, Балоніі, Фларэнцыі, Рыма, Баброўскі знаёміцца з выдатнымі вучонымі-славістамі таго часу. У чэшскай Празе заняткамі па вывучэнню славянскіх старажытнасцяў, па прызнанню самога Міхала Кірылавіча, кіраваў "бацька славянства", "генеальны" Езаф Добраўскі, з якім беларускі славіст зблізіўся і пасябраваў. Тут адбылося знаёмства таксама і з другімі таленавітымі вучонымі-славістамі: Вацлавам Ганкам (вучань Добраўскага) і Езафам Юнгманам. У Венецыі з "радостию и любот ой сербской" — Павалам Салярычам. Так пісаў М.Баброўскі аб ім у сваіх успамінах пасля прыезду на Бацькоўшчыну, якія былі надрукаваны аб вандроўках па Еўропе ў "Дзённіку Віленьскім". У Дуброўніку — з харвацкімі славістамі — Марыем Францыско Апендзіні і Павалам Міесічам. Свае ўражанні М.Баброўскі занатоўваў у дзённік, робячы да яго замалёўкі.

У кастрычніку 1820 года ў Задры адбыўся міжнародны з'езд славістаў, у якім чынны ўдзел прымаў і наш вучоны. Гэты з'езд для Баброўскага быў нібы падвядзеннем вынікаў амаль што трохгадовай працы па вывучэнню старажытных помнікаў кірылічнага і глагалічнага пісьма ў славянскіх землях. Помнікі былі даследаваны М.Баброўскім дэталёва. Акрамя бібліяграфічнага апісання, ён суправаджаў іх яшчэ і даведкамі, а з самых каштоўных здымаў копіі. Як гэта было зроблена адносна харвацкага рукапісу, які ён лічыў самым старажытным пасля Нестаравага, планаваў у будучым надрукаваць.

(Заканчэнне на 4-й стар.)

Твой гонар, Беларусь

Міхась Баброўскі: трагічныя крокі да нацыянальнага адраджэння

(Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар.)

У Рыме, у Ватыканскай бібліятэцы, карыстаючыся ветлівасцю вучонага кардынала Анджэла Майо, беларускі славіст напружана і многа працаваў. Па просьбе таго ж кардынала М.Баброўскі ў гэтай бібліятэцы зрабіў апісанне старажытных славянскіх рукапісаў і друкаў, склаўшы іх у каталог на лацінскай мове, за што атрымаў вялікую падзяку ад Анджэла. Апошні вучоную працу Міхала Кірылавіча надрукаваў у сваім выдавецтве "Nova Collectio Veterum Patrumt.V" пад назовам "Codices Slavici Bibliothecae Vaticanae".

Адсюль, з Рыма, М.Баброўскі паведамляў аб сваіх адкрыццях у славістыцы сябрам: у Аўстрыю — В.Капітару, у Чэхію — Е.Добраўскаму, В.Ганку.

Восенню 1821 года Міхал Кірылавіч прыпыняецца ў Парыжы, каб узяць урокі па арабскай мове ў знакамітага вучонага — дэ Сассі. Час прабег незаўважна, і трэба было ехаць дахаты. 22 траўня 1822 года яго шлях ляжаў на беларускую зямлю ў горад Берасце. Плён працы ў замежнай камандзіроўцы быў значным. Баброўскі вяртаўся слаўным вучоным біблістам і арыенталістам. Ведаў мовы: грэцкую: лацінскую, гебрайскую, халдзейскую, сірыйскую, арабскую. Акрамя гэтых дасканала валодаў французскай, нямецкай, італьянскай, ангельскай, не гаворачы ўжо аб дасканалым веданні славянскіх моў агулам і грунтоўным авалоданні беларускай і стараславянскай.

У Берасці вучонаму-каноніку была арганізавана ўрачыстая і сардэчная сустрэча. Яго віталі старэйшыя прадстаўнікі Берасцейскага капітула — Янкоўскі, Тупальскі, Сасноўскі і мясцовыя уніяцкія святары. Асабліва шчырай была сустрэча з віцэ-вікарыем Берасцейскай кансісторыі і старшынёй Віленскай мітрапаліцкай — Антоніем Юр'евічам Сасноўскім. Іх звязвала даўняе сяброўства на ніве агульных інтарэсаў у навуцы. Яно пачалося з Кляшчэльскай парафіяльнай школы, з якой рабіў свае першыя крокі ў навуку Міхал Баброўскі. Будучы настаяцелем уніяцкай царквы св.Мікалая Мірлікійскага ў Кляшчэлях і адначасова дырэктарам школы, Антоній Юр'евіч заўважыў працавітасць і стараннe да вучобы ў свайго падапечнага і, як мог, заахвочваў намаганні хлопчыка ў гэтым накірунку. І нават тады, калі іх жыццёвыя пуцявіны-дарогі на нейкі час разышліся, яны не гублялі паміж сабою сувязў. І вось цяпер сустрэліся былы настаўнік-дарадца і масціты вучоны-славіст. Антоній Юр'евіч цудоўна арыентаваўся ў старажытных славянскіх рукапісах, добра ведаў зборы базыльянскіх архіваў і, займаючы адпаведныя пасады, дазваляў даследчыкам карыстацца старажытнымі помнікамі пісьменства са збораў Супрасельскага кляштару. Нават выдаваў іх на рукі, у тым ліку і М.Баброўскаму. Сваё захапленне славяністыкай перадаваў другім і нават свайму сыну Платону Сасноўскаму, прафесару Віленскага універсітэта, з якім Міхал Кірылавіч быў у сяброўскіх адносінах. Сам Антоній Сасноўскі пісаў мала. Вядома яго нататкa, напісаная на Статут Вялікага княства Літоўскага і надрукаваная ў "Дзённіку Віленьскім", а бібліяграфічную нататку пра кнігу "Апокрисис" так і не надрукаваў. Але тым не менш ён быў духоўным настаўнікам і натхніцелем Міхала Баброўскага.

Час, калі сустрэліся М.Баброўскі і А.Сасноўскі, для уніяцкай царквы, вехамі якой з'яўляліся дзве трэці беларусаў, быў даволі складаным. Як з аднаго боку — польскага, так і з другога — расейскага рабіліся намаганні да злучэння уніяцкай царквы адпаведна інтарэсам гэтых бакоў. Палякі цягнулі ў бок да злучэння рыма-каталіцкага абраду, а расейцы — да праваслаўнага. Трэці бок — большасць дзеячоў уніяцкай царквы — вёў барацьбу за яе самастойнасць. А гэта азначала захаваць за беларусамі ў такіх складаных умовах іх самабытнасць і адметнасць у справах веравызнання і мовы народа, на якой вяліся набажэнствы ў храмах уніяцкага абраду. Гэтую барацьбу ў 20-я гады XIX стагоддзя ўзначаліў Берасцейскі капітул. У змагароў прачыналася пачуццё нацыянальнай незалежнасці, сярод якіх быў і Міхал Баброўскі. Хутчэй за ўсё гэтыя акалічнасці і затрымалі вучонага ў Берасці да жніўня 1822 года.

Вярнуўшыся ў Вільню, М.Баброўскі быў абраны экстраардынарным прафесарам св.Пісання і біблейскай археалогіі. На яго лекцыях заўсёды было многа слухачоў, якія нярэдка сустракалі і праводзілі яго воплескамі. Асабліва многа люду прыходзіла ў храм паслухаць каноніка Баброўскага, дзе ён гаварыў казанні, да чаго меў вялікія схільнасць і талент.

Моладзь проста была ў захапленні ад вучонага. Вакол Міхала Кірылавіча гуртавалася самыя актыўныя маладыя сілы, якія жадалі дабра сваёй Бацькаўшчыне. Сярод іх Ян Чачот і яго сябры Т.Зан, А.Міцкевіч, І.Дамейка... Усё, што гаварыў і чаму вучыў М.Баброўскі, было, несумненна, мацнейшым інтэлектуальным перажываннем для віленскай моладзі, вялікай падмогай у пошуках ісціны. Але больш за ўсё М.Баброўскі рабіў ухіл на абуджэнне беларускай свядомасці ў коле сваіх слухачоў, абгрунтоўваючы свае думкі на цвёрдым навуковым грунце. Ён добра валодаў ведамі па гісторыі і мове беларускага народа, яго культуры, што не магло не паўплываць станоўча на будучую грамадскую, палітычную і разам з тым навуковую дзейнасць яго выхаванцаў. Аб гэтым сведчаць успаміны пляменніка вучонага П.Баброўскага — генерала, ваеннага гісторыка, начальніка ваенна-юрыдычнай акадэміі ў Пецярбургу. У сваёй кнізе "Русская греко-униатская церковь в царствование Александра I" (СПб, 1890) у 20-я гады XIX стагоддзя ў Заходніх губернях утварылася, піша ён, "малавядомая партыя, на чале якой былі прафесары Віленскага ўніверсітэта, што марылі аб адраджэнні беларускай мовы, на якой быў выдадзены Літоўскі статут". Аб гэтых жа прафесарах, але ўжо адкрытым тэкстам, піша ў сваёй кнізе ў другім томе "Універсітэт Віленьскі" Я.Баліньскі. "На чале той моладзі, — піша ён, — стаяў Міхал Баброўскі, Ігнат Даніловіч, Антон Марціноўскі". Тое ж самае пацвярджае і Я.Карскі ў трэцім томе сваёй фундаментальнай працы "Беларусы". Пры гэтым дадае, што беларуская універсітэцкая моладзь, на чале якой стаяў М.Баброўскі, збірала беларускія матэрыялы паводле праграмы, складзенай тым жа М.Баброўскім. Такім чынам, зерне беларускасці, кінутае сейбітам М.Баброўскім і яго паплечнікамі ў маладыя душы студэнтаў, абудзіла прыспаныя сілы.

Не прайшло і двух гадоў, як, паспяхова развіваючаяся, прафесарская, навуковая і грамадская дзейнасць Міхала Кірылавіча была гвалтоўна перарвана палітычнымі рэпрэсіямі.

У пачатку 20-х гадоў па ўсёй Еўропе адначасова ўзмацніліся, з аднаго боку, нацыянальнае абуджэнне народаў, з другога — рэакцыйныя дзеянні манархічных урадаў. Адказам на канспeратыўныя і рэвалюцыйныя спробы былі паліцэйскі нагляд і рэпрэсіі. Не засталася ўбаку ад гэтага канфлікту і Вільня, дзе як студэнцкая моладзь, так і некаторыя прафесары даўно ўжо лічыліся "неблагонадежными". Пачалося з таго, што "вернаподанны" настаўнік адной з віленскіх гімназіяў данёс губернатару аб "злачынстве" маладога чалавека, які, кіруючыся патрыятычнымі пачуццямі, у 32-ю гадавіну прыняцця першай Канстытуцыі Рэчы Паспалітай (3 траўня, 1791 г.) на класнай дошцы напісаў некалькі радкоў у памяць аб гэтай падзеі. Гэта атрымала шырокі рэзананс. Даведаліся Варшава і Пецярбург. Для расследавання "злачынства" з шырокімі паўнамоцтвамі ў Вільню быў накіраваны сенатар Навасельцаў, які хутка натрапіў на след кансператыўных арганізацый як у самім універсітэце, так і за яго межамі. Пачаліся арышты. Сотні маладых людзей апынуліся пад вартай.

У першай палове 1824 года пасыпаліся прыгаворы. Асуджаныя галоўным чынам накіроўваліся ў глыбінку расейскай імперыі. Толькі трох самых актыўных удзельнікаў згуртавання моладзі — Яна Чачота, Тамаша Зана, Адама Сузіна — прыгаварылі, акрамя ссылкі, яшчэ і да зняволення ў вязніцы. Разам з тым была праведзена і рэарганізацыя універсітэта. Чартарыйскага, як папячыцеля, замяніў Мікалай Навасільцаў, рэктарам і дэканамі сталі прыспешнікі ўсемагутнага сенатара. А найбольш папулярныя сярод моладзі прафесары, і сярод іх Міхал Баброўскі, былі звольнены. Міхал Кірылавіч, пазбаўлены універсітэцкай катэдры, быў высланы пад нагляд у Жыровіцкі кляштар.

Вядомы нам аўтар трохтомнага выдання "Універсітэт Віленскі" Я. Балінскі тлумачыць гэтую кару адносна беларускага славіста тым, што Баброўскі разам з Даніловічам і Лелевелем спагадалі выгнаным з універсітэта і асуджаным філаматам. Але ў той жа пляменнік вучонага П.Баброўскі ў сваёй кнізе "Михаил Кириллович Бабровский — ученый славист-ориенталист" (СПб, 1889 г.) выказвае іншы погляд. Ён сцвярджае, што гэта вынік польскай інтрыгі. Бо, як піша Павал Восіпавіч, прафесар Баброўскі быў гарачым прыхільнікам грэка-ўсходняга уніяцкага абраду, працівіўся пашырэнню сярод уніяцкай універсітэцкай моладзі, і асабліва ў той яе частцы, што рыхтавалася да практычнай дзейнасці, духоўнай літаратуры на польскай мове, выступаў супраць лацінізацыі і паланізацыі уніяцкіх абрадаў. Такая прынцыповая пазіцыя Баброўскага была не даспадобы польскаму боку. Беларускі славіст катэгарычна выступіў супраць прапановы яго сябра прафесара І.Даніловіча выдаць "Статут Вялікага княства Літоўскага" лацінкай. Стаяў за кірылічнае пісьмо. Такім чынам стараўся захаваць і ўзмацніць беларускія нацыянальныя ўплывы ў духоўным жыцці народа, і ў першую чаргу сярод моладзі.

Польскі бок выкарыстоўваў усе магчымасці ў пашырэнні паланізацыі краю, карыстаючыся тым, што русіфікатарскі махавік у Беларусі яшчэ толькі набіраў абароты. Хоць палякі і страцілі да гэтага часу сваю ўладу на Беларусі, але, тым не менш, пачувалі тут добра, заяўляючы: "Жывучы ня ў Польшчы, мы пачуваем сябе як бы ў Польшчы і нават лепш, як у Польшчы". Прычынай гэтаму была прыхільнасць да палякаў з боку расейскай адміністрацыі. Спачатку цар Павал, які, з маладых гадоў вандруючы па Заходняй Еўропе, трапіў пад уплыў каталіцтва і нават быў на прыёме ў папы Пія VI, прыхільна паставіўся да каталікоў, а значыць, і да палякаў, а пасля і яго сын Аляксандр І. Пры ім, дзякуючы яго сябру Адаму Чартарыйскаму, пры двары ў Пецярбурзе ўсталяваўся моцны польскі ўплыў. Таму для паланізацыі меліся шырокія магчымасці, што і адбілася на дзейнасці Віленскага універсітэта. Нават сам Чартарыйскі ў сваім дзённіку адзначаў, што: "Віленскі універсітэт цалкам зрабіўся польскім". А М.Доўнар-Запольскі ў "Гісторыі Беларусі" (Мн., 1994 г.) піша: "Сапраўды, увесь кірунак выкладання атрымаў яркую польскую нацыянальную афарбоўку. Гэта выяўлялася найперш у падборы настаўнікаў і ў барацьбе з усімі тымі элементамі, якія так ці інакш супраціўляліся ці не вельмі заўзята падтрымлівалі новы курс". "Дык вось, гэты курс не падтрымлівалі і супраціўляліся яму, змагаючыся за беларускасць, Баброўскі, Даніловіч, Ярашэвіч, Анацэвіч, Марціноўскі, Сасноўскі і іншыя. Таму сцвярджэнні як Я.Балінскага, так і П.Баброўскага маюць пад сабою цвёрды грунт.

Жывучы ў Жыровічах, на выгнанні, у цеснай келлі манаха, пад наглядам, Міхал Кірылавіч не губляў часу. Прыводзіў у парадак свае запісы, зробленыя падчас вандровак па Заходняй Еўропе, працаваў у бібліятэцы Жыровіцкага кляштару і працягваў займацца даследаваннямі старажытных беларускіх рукапісаў. У гэтым часе, працуючы ў Супраслі, вучоны знайшоў каштоўнейшы помнік пісьменства ў старажытнаславянскай мове, які на сённяшні дзень мае сусветнае значэнне. Вядомы пад назовам "Супрасельскага рукапісу", сваімі каранямі ён сягае ў XII стагоддзе. Напісаны ён на 253 пергаментных аркушах, сабраных у 37 сшыткаў. Гэтае адкрыццё — каштоўнейшая крыніца для вывучэння першапачатковай славянскай пісьменнасці кірылічнага пісьма і падмурак для даследавання ўсіх славянскіх моў і гаворак.

Міхал Кірылавіч яшчэ да пачатку палітычных рэпрэсіяў быў абраны сябрам Рымскай акадэміі старажытнасцяў і сябрам Парыжскага азіяцкага навуковага таварыства. Адхіленне ад выкладання ў Віленскім універсітэце сусветна вядомага вучонага і яго высылка пад нагляд у Жыровічы, безумоўна, адмоўна ўспрыняліся як сярод прагрэсіўнага культурнага кола грамадскасці на Бацькаўшчыне, так і сярод вучоных Еўропы. Відавочна, гэты адмоўны агульнаеўрапейскі рэзананс і прымусіў царскую адміністрацыю "благоизволить" вярнуць назад М.Баброўскага на віленскую катэдру. Гэта адбылося ў красавіку 182? года.

Прафесар пачаў чытаць лекцыі адразу ў двух навучальных установах: ва універсітэце па святому Пісанню, а ў Галоўнай семінарыі — па стараславянскай мове. З гэтых лекцыяў паступова склаўся "Курс славянскай бібліяграфіі" — фундаментальная праца, у якой даваўся поўны разбор стараславянскіх помнікаў кірылічнага пісьма. На жаль, гэты курс так і не пабачыў свету ў друкаваным слове.

Неўзабаве расейскую адміністрацыю занепакоілі польскія ўплывы сярод моладзі і жыхароў краю. Міністр адукацыі, папячыцель віленскай навучальнай акругі Навасільцаў і яшчэ шэраг чыноў пачалі шукаць сярод людзей, якія былі ў апазіцыі да польскасці, падмогі, каб супрацьстаяць гэтым уплывам. Навасільцаў звярнуўся да Баброўскага з прапановай, каб апошні пачаў гаварыць казанні ў касцёлах на стараславянскай ці набліжанай да яе мове. Але Міхал Кірылавіч адмовіўся рабіць гэта. На адно ён толькі быў згодны і аб гэтым пісаў у сваёй адмове: каб яго вучні-уніяты самі цвічыліся ў народнай мове дзеля таго, каб, стаўшыся душапастырамі, з карысцю вучылі людзей божаму слову ў іх роднай мове — беларускай. Такім чынам, Баброўскі не схіляўся ні ў расейскі, ні ў польскі бакі. Ён стаяў за беларускасць.

Толькі пасля паўстання 1831 года і яго здушэння царскі ўрад прыняў крайне радыкальныя меры з польскімі ўплывамі ў беларускім краі. Зачыняліся касцёлы, канфіскоўваліся іх маёнткі, зліквідоўваліся кляштары. У 1832 годзе быў зачынены Віленскі універсітэт. Працавала толькі Галоўная семінарыя, куды і перайшоў выкладаць прафесар М.Баброўскі. Выкладанне цяпер вялося толькі на лацінскай і расейскай мовах. Але ў 1833 годзе скасавалі і галоўную семінарыю.

Ведаючы непрымірымыя пазіцыі ў пытаннях веравызнання і мовы, а таксама ўлічваючы вялікі аўтарытэт беларускага славіста сярод моладзі, ды яшчэ ў такі вірлівы час, уладу маючыя чыны вырашылі на гэты раз выслаць сусветна вядомага вучонага ў... вёску Шарашова, у самы глухі куток Пружанскага павета ў якасці... пробашча. Гэта значыць у якасці звычайнага вясковага святара. На што разлічвала паліцэйская інквізіцыя, на гэты раз адсылаючы Баброўскага ў такую глуш? Якія цяпер былі падставы?

Ізаляцыя Баброўскага, відавочна, адбылася таму, што ён не падтрымліваў курсу ў справе далучэння уніятаў да праваслаўя. А гэта было важна якраз у момант раскручвання махавіка ў справе далучэння. Цэлае пакаленне уніяцкага кліру было выхавана пад яго ўплывам. І кожнае яго слова ўспрымалася клірам як ісціна. Аўтарытэт Міхала Кірылавіча тут быў бясспрэчным. Сярод кліра ён успрымаўся як маральна бездакорны чалавек, як увасабленне самой праўдзівасці, пры адсутнасці пыхлівасці, гардыні, нізкапаклонства і ў той жа час пры адданасці справе уніяцкай царквы. Аўтарытэт настаўніка за ім прызнавалі нават яго ідэйныя праціўнікі: Я.Сямашка, В.Лужынскі, А.Зубко. Баброўскі быў непадкупным. Адмовіўся нават ад епіскапскага сану. У такім выпадку заставалася адно — ізаляваць. Праціўнікі спадзяваліся, што гэтай высылкай змусяць М.Баброўскага быць мякчэйшым у справе далучэння уніятаў да праваслаўя.

А тым часам Я.Сямашка разам са сваімі паплечнікамі распачаў рэалізацыю праграмы па скасаванню ўніяцкай царквы. Канцэпцыя гэтай праграмы была распрацавана Сямашкам яшчэ ў канцы 20-х гадоў і пададзена расейскаму імператару ў форме дакладной запіскі. Вынік быў станоўчы. Запіска была ўхвалена імператарам, а кар'ера Сямашкі папаўзла ўверх.

Хаця на чале уніяцкай царквы стаяў Іасафат Булгак, але практычна кіраваў ужо Сямашка. Ён і яго атачэнне пачалі зператасоўкі кліра. На высокія пасады ставіліся прыхільнікі Сямашкі, непаслухмяных адхілялі, а з тых, хто вагаўся, бралі падпіскі.

Смерць Іасафата Булгака ў 1838 годзе адчыніла шырокую дарогу да скасавання уніі. Неадкладна ў лютым таго ж года ў Полацку быў падпісаны акт аб злучэнні уніяцкай царквы з праваслаўнаю. З боку М.Баброўскага гэты акт успрыняўся негатыўна. Але што заставалася рабіць у такіх варунках? Баброўскі быў пастаўлены перад фактам і вымушана падпісаўся аб сваім далучэнні да праваслаўя.

Апынуўшыся на выгнанні ў мястэчку Шарашова, Міхал Кірылавіч са звыклай яму сумленнасцю аддаецца ўвесь справе, не губляючы ні хвіліны часу. Пры гэтым нішто не перашкаджала яму быць уважлівым, даступным, добрым да сваіх прыхажанаў. Як заўсёды, штонядзельна і ў святы Баброўскі звяртаўся да людзей з казаннямі на мове беларускай. Аб гэтым сведчаць у сваіх успамінах, манаграфіях, артыкулах многія аўтары. І з асаблівай цеплынёю і спагадаю адносіўся шарашоўскі выгнанец да старых і нямоглых, адчыніўшы для іх пры храме Раства Багародзіцы багадзельню, паставіўшы некалькі ложкаў для хворых, за што меў ад людзей удзячнасць і пашану.

Яго невялічкі дамок заўсёды гасцінна і ветліва сустракаў кожнага, хто меў у гэтым патрэбу. Тут можна было сустрэць калег па працы, вучоных, царкоўных дзеячоў, падлетка, селяніна, а то і проста жабрака. І пры гэтым ніхто не мог паскардзіцца, што ён быў абдзелены ўвагаю з боку гаспадара.

Але, як толькі выпадала вольная часіна, вучоны садзіўся за рабочы стол у сваёй бібліятэцы і паглыбляўся ў любімы занятак — славістыку. Прыводзіў у парадак запісныя кніжкі па філалогіі, археалогіі. Пастаянна назапашваў матэрыял у форме бібліяграфічных занатовак, запісак па гісторыі царквы ў славян і адначасова рыхтаваў рукапіс для кнігі "Гісторыя славянскіх друкаў у Літве", у якой адкрываў для беларускай і еўрапейскай навукі імя і справу Ф.Скарыны.

У сабранай Баброўскім унікальнай бібліятэцы можна было адшукаць багаты матэрыял для распрацоўкі беларусазнаўства, якое, па сутнасці, і распрацоўваў Міхал Кірылавіч. Патрэбна адзначыць і тое, што, акрамя бібліятэкі ў тысячу тамоў вельмі рэдкіх выданняў, пераважна на стараславянскай мове, склаў сваю, вельмі каштоўную, падчас падарожжа па славянскіх землях і краінах Еўропы. Гэта былі разнастайныя копіі, замалёўкі, зробленыя самім прафесарам падчас наведвання найбольш вядомых бібліятэк і музеяў, асабліва Італіі і Парыжа, а таксама ўжо вядомага нам найбагацейшага па змесце і складу, старажытнейшага сховішча стараславянскіх рукапісаў Супрасільскага кляштара. У ліку рукапісных прац знаходзіўся і ягоны курс лекцый па славянскай бібліяграфіі, прачытаны ў Віленскім універсітэце ў 1826 годзе і пазней значна дапоўнены вучоным. Безліч і бібліяграфічных занатовак, археалагічных... Сабраныя былі тут і лісты да М.Баброўскага ад вядомых вучоных-славістаў таго часу В.Ганкі, Е.Юнгмана, Е.Добраўскага, П.Салярыча, Ф.Апендзіні, П.Міесіча, В.Капітара, а таксама А.Х.Вастокава, П.І.Кеплена, Пагодзіна, Шавырова. Захоўваліся лісты, атрыманыя ад расейскага канцлера Н.П.Румянцава і царкоўных дзеячоў па пытаннях уз'яднання уніяцтва з праваслаўем, у тым ліку і лісты Я.Сямашкі, не гаворачы ўжо аб лістах вучняў і сяброў Баброўскага. Адным словам, гэта была цудоўная бібліятэка, можна сказаць, першы збор помнікаў старадрукаванай і рукапіснай беларускай літаратуры. Але, на вялікі жаль, усё гэтае багацце па іроніі лёсу дасталося не беларусам, а іхнім суседзям — палякам, расейцам, летувісам.

Сталася так, што з-за недахопу грашовых сродкаў, Міхалу Кірылавічу прыйшлося прадаць гэты скарб яшчэ пры сваім жыцці мясцоваму памешчыку, бібліяфілу Уладзіславу Транбіцкаму. Праўда, з агаворкаю, што Міхал Баброўскі можа карыстацца бібліятэкаю пажыццёва. Гэта было юрыдычна афармлена ў Беластоцкім судзе ў жніўні 1847 года. Згодна з рашэннем суда, Транбіцкі павінен быў адразу заплаціць за купленую ім бібліятэку дзве тысячы злотых, а астатнія васемнаццаць тысяч на працягу дзевяці гадоў ён павінен быў выплачваць удаве пакойнага брата Міхала Кірылавіча, а на выпадак яе смерці — пляменнікам Баброўскага.

Пасля смерці Транбіцкага частка бібліятэкі Баброўскага трапіла ў Ардынацыю Замойскіх у Варшаву. Асобныя зборы папалі ў сховішчы Вільні, Масквы, Санкт-Пецярбургу. Многія згарэлі падчас другой сусветнай вайны, нямала знікла іх, па ўспамінах сучаснікаў, і адразу ж пасля смерці Міхала Кірылавіча. Карыстаючыся абставінамі, сакратар пратаіерэя Баброўскага дзяк Ян Шумоўскі пачаў паціху "набываць" розныя рэчы пакойнага, у тым ліку і кнігі з рукапісамі, у свае рукі. Гэта працягвалася да таго часу, пакуль станавы прыстаў Лазінскі не апячатаў маёмасць памёрлага.

Смерць беларускага славіста і арыенталіста, доктара тэалогіі, члена Археалагічнай акадэміі ў Рыме, Парыжскага і Лонданскага азіяцкіх таварыстваў, Таварыства гісторыі і старажытнасцяў расейскіх пры Маскоўскім універсітэце Міхала Баброўскага была нечаканай. Вось як сведчыць аб апошніх гадзінах жыцця вучонага ў сваіх успамінах святар Ян Кургановіч: "Пакойны прафесар у пачатку другой паловы дзевятага месяца прысутнічаў на пасяджэнні святароў Пружанскага благачыння ў былым доме настаяцеля Сухапольскай царквы св.Сільвестара Пярэцкага. Спякота ў той час была незвычайная, у м.Шарашова лютавала халера. Пратаіерэй прывёз з сабою нейкія каплі, якія ўжываў кожны раз перад ядою. Ён іх прыняў да абеду, а пасля абеду, па сваёй звычцы, заснуў, седзячы ў крэсле. Каб не перашкаджаць адпачынку благачыннага, прысутныя выйшлі ў сад. Прачнуўшыся, Баброўскі пад вечар паехаў дахаты, відавочна, зусім здаровым. На наступны дзень раніцою святар Іаан, застаўшыся на начлег у доме Сухапольскага святара, атрымаў ліст з Шарашова. Яго прасілі як мага хутчэй прыехаць да паміраючага благачыннага. Айцец Іаан застаў Міхала Кірылавіча ў страшэнных муках. Дактары рабілі ўсе намаганні, каб ўратаваць пакутніка, саджалі ў халодную ванну — усё было марным. Халера развілася ў моцнай ступені, і праз некалькі гадзін пратаіерэй памёр". Гэта адбылося 21 верасня (3 кастрычніка) 1848 года. Пахавалі Баброўскага каля алтара цвінтарскай шарашоўскай царквы. Над магілаю быў пастаўлены помнік з дуба ў форме высокай піраміды. А ў Прычысценскай шарашоўскай царкве, у якой ён адпрацаваў 16 гадоў, яшчэ доўга захоўваўся вялікі напрыстольны сярэбраны крыж, зроблены Баброўскім у выглядзе Велеградскага крыжа ў Маравіі ў 1819 годзе ў памяць першанастаўнікаў Кірыла і Мефодзія. Крыж быў падараваны гэтай царкве на вечнае захаванне. А здарылася так, што не захавалася ні крыжа, ні памяці аб слаўным сыне беларускага народа ў м.Шарашова.

Такая яна, відаць, доля беларускіх адраджэнцаў-інтэлігентаў, жыццё якіх — суцэльнае няшчасце, суцэльная трагедыя. І гэтая трагедыя ў становішчы, якое нагадвае становішча зерня ў жорнах: зверху ціснe на зерне камень афіцыёзу ўладу маючых, а знізу — камень зашоранай народнай стыхіі, не столькі ненавідзячай, колькі неразумеючай. А непаразуменне іншы раз горш за нянавісць. І, "дзякуючы" гэтым двум камяням, ператвараецца ў пытлянку свядомая беларуская інтэлігенцыя. Мелецца. Перамелецца — мука будзе. Мука для таго каравая, якім Бог дасць насыціцца голаду народнаму.

Міхась БЕРНАТ,
навуковы супрацоўнік музея.
Баранавіцкі р-н, вёска Русіны.

ШАХМАТЫ

Сила слабых

Белые: Кра7, Лd, п. e6(3).
Черные: Крс8, Лf6 Cb2(3).
Выигрыш.

Соотношение силы шахматных фигур хорошо известно. Сильнейшая фигура — ферзь, за ним следует ладья, примерно одинаково котируются слон и конь. Но случаются позиции, когда эта субординация перестает действовать. Как в позиции на диаграмме, составленной Л.Куббелем. Чтобы добиться успеха, белым приходится отойти от шаблонной шкалы ценностей фигур.

1. e7 Cd4+ (Если 1...Л:d6, то 2. e8Ф+ Крс7 3. Фb8+ и 4. Ф:b2) 2. Л:d4 Ле6 3. Лd8+ Крс7 4. e8Л!! (Напрашивающееся превращение в ферзя приводило только к ничьей: 4. e8Ф? Ла6+! 5. Кр:а6-пат) 1...Крс7 2. e8к+!! (И вновь не годится 2. e8ф? ввиду 2...Cd4+ 3. Л:d4 Ла6+ 4. Кр:а6-пат).

На шахматных перекрёстках

На крупном международном гроссмейстерском турнире в Дортмунде убедительную победу одержал Владимир Крамник, набравший 6,5 очка в 9 встречах. Победитель провел турнир без поражений. На очко отстал индийский гроссмейстер Вишванатан Ананд. На последующих местах (3—4-е) были Веселин Топало (Болгария) и Василий Иванчук (Украина) — по 5 очков. На 5-м месте — Юдит Полгар (Венгрия) — 4,5 очка, на 6—8-м соответственно Борис Гельфанд (Беларусь), Анатолий Карпов (Россия) и Найджел Шорт (Англия) — по 4 очка, на 9-м — Роберт Хюбнер (Германия) — 3,5 очка, 10-е место у Артура Юсупова (Германия) — 3 очка.

В проходившем вслед за этим турниром гроссмейстерский турнир в швейцарском городе Билле был успешным для Бориса Гельфанда, занявшего третье место. Впереди были только В.Ананд и А.Карпов.

* * *

В Польше состоялись чемпионаты мира по шахматам среди юношей и девушек в возрасте до 20 лет. У юниоров золотую медаль оспаривали 78 участников из 58 стран. Соревнования проводились по швейцарской системе. Победителем стал американский шахматист, международный мастер Таль Шакед, набравший 9,5 очка из 11. Такой же результат у занявшего второе место Вигена Мирумьяна (Армения). Обладателем бронзовой награды стал международный мастер из Греции Христос Баникас — 9 очков. Такой же результат у гроссмейстера Сергея Мовсесяна (Чехия) и Чонг Чанга (Китай). Чемпион России, международный мастер Евгений Наер с 8,5 очка довольствовался лишь шестым местом. Большего можно было ожидать от единственного представителя нашей страны минчанина Юрия Тихонова, в свое время владевшего титулом чемпиона мира в категории до 14 лет. С 7 очками он занял лишь 35-е место.

В чемпионате девушек выступали спортсменки из 40 стран.

Здесь блестяще играла англичанка международный гроссмейстер Хариет Хунт, набравшая 10,5 очка из 11. Серебряная и бронзовая медали достались Яне Дворакавской (Польша) и гроссмейстеру из Украины Татьяне Василевич, набравшим по 9,5 очка. Минчанка Татьяна Тетенькина заняла 38-е место с результатом в 6 очков.

ШАШКИ

Видит око...

Именно этой крылатой классической фразой хочется объединить три концовки, присланные для решения любителям шашек нашей газеты кандидатом в мастера спорта Леонидом Спружем из Жодино.

I. **Белые:** простые b2, b4, c1, c3, d2, f2, h6(7).
Черные: простые a5, b6, d4, d6, e5, f6, f8, g7, h2(9).

II. **Белые:** простые b6, c5, d4, d6, f2, g1, g3, h4(8).
Черные: простые b2, b8, d2, d8, e3, f6, f8, g7, h8(9).

III. **Белые:** простые b6, c5, d4, e5, f2, f4, g3, h6(8).
Черные: простые a7, b2, c3, d2, d8, f8, g7, h2, h4(9).

Как видно из начальной расстановки шашек, в этих концовках соответственно одна, две и три черные простые находятся непосредственно перед дамочными полями. Казалось бы, еще один только ход — и каждая из этих простых станет дамкой.

Но... в каждой позиции ход белых. Они начинают и добиваются выигрыша, не пропуская ни одну черную простую в дамки. Причем выигрыша белые достигают поучительным и очень практическим путем.

Свои решения следует присылать по адресу: 220030, Минск, ул.Энгельса, 34а, "Шашки".

Проверьте решения

Приводим правильные решения позиций, которые были опубликованы в "Народной воле" 5, 12 и 19 июня с.г.

I. 1. c5-b6 a7:a3 2. a1-b2 a3:c1 3. c3-b4 a5:e1 4. e3-d4 c1:g5 5. d4-e5 f6:d4 6. g3-h4 e1:g3 7. h4:h4, снимая пять черных шашек.

II. 1. c1-d2 c3:e1 2. a5:e5 f6:d4 3. a1-b2 a3:g5 4. g3-h4 e1:g3 5. h4:h4, вновь белые выигрывают.

III. 1. b6-c7 b8:d2 2. a7-b8 e5:a1 3. b8:g3:h8, и черная дамка в "столбняке".

IV. 1. h2-g3 f2-e1 (вынужденный ответ) 2. e5-d6 h4:f2 3. b2-c3 b4:d2 4. c1-b2 a3:c1 5. d6-e7 f8:d6 6. h6:a3 c1-b2 7. a3:c1, в итоге дамка и три простые черных лишены ходов.

V. 1. c5-b6 a7:a3 2. a1-b2 a3:c1 3. c3-b4 a5:e1 e3-d4 e5:c3 5. g1-f2 e1:g3 6. h2:f4 c1:g5 7. h4:e1 h6-g5 8.e1-g3, и три простые черных бессильны против одинокой белой дамки.

VI. 1. a1-b2 c3:a1 2. e1:c3 d4:b2 3. h2-g3 f6:d4 4. g3-f4 e3:g5 5. h4:e3 g7-f6 6. e3-f4, и белые выигрывают.

Правильно все эти позиции решили: Сергей Крайло из Бреста, Владимир Сергиеня (Узденский р-н), Николай Станько (Пружанский р-н), Сергей Таран (Марьина Горка), минчанин Сергей Герасимчик, Михаил Артишевский из Березино.

"Турецкий удар"

Это замечательное правило шашечной игры касается ударного хода. Основано оно на двух обязательных условиях его выполнения:

а) сбитые шашки снимаются с доски после окончания ударного хода;

б) каждую шашку разрешается сбивать только один раз.

Ниже приводятся три примера "турецкого удара".

I. Белые: простые b2, d4, e3, f2, f4, g1(6).
Черные: дамка a5, простые d6, e7, h4, h6(5).

Белые при своей очереди хода выигрывают после 1. b2-c3 a5:e5 (черные обязаны бить только так. Простая d4 остается неприкосновенной) 2. d4:d8.

II. Белые: простые d2, d4, e3, e5, f4, g3(6).
Черные: дамка d8, простые c7, f8, h8(4).

Ход белых 1. e5-f6! d8:e5 (сбивая четыре простые белых, черные обязаны остановиться на поле "e5") 2. f4:b8, и выигрыш.

III. Белые: простые a1, a3, b2, b4, c3, d2, e3, f2, f4, g1(10).
Черные: простые a5, b8, c5, c7, d6, e7, f8, g7, h4, h6(10).

После хода белых 1. c3-d4! Черные снимают в любом из двух возможных направлений пять белых шашек, неизменно останавливаясь на поле "c3" 1. ... a5:c3 2. b2:h8, и белые выигрывают.

Борис АГАШИН,
мастер спорта.

Дзень у гісторыі

13 жніўня

У 1857 г. у Віцебску адбылося адкрыццё першай кнігарні. У 1892 г. "Энцыклапедычны слоўнік" Ф.Бракгауза і І.Эфрона падае інфармацыю аб тым, што ў Віцебску ўжо... 4 кнігарні. Гарбарных заводаў — 10, піваварных — 3; усяго было 43 заводы і фабрыкі. Затое часопісаў і газет у горадзе ў 1888 г. (не ўлічваючы губернскіх і епархіяльных ведамасцей) выходзіла ў агульнай колькасці 133 назвы! З іх 112 — на рускай, 9 — на польскай, 11 — на нямецкай, 1 — на яўрэйскай і... ніводнай газеты ці часопіса на беларускай мове.

У 1913 г. прыйшоў у свет таленавіты беларускі кампазітар, педагог, народны артыст Беларусі Анатоль Багатыроў. Узбагаціў многія жанры беларускай музыкі. Аўтар знакамітай оперы "У пушчах Палесся" (1939), якая з'яўляецца адной з першых (у абодвух сэнсах гэтага слова) у беларускім рэпертуары. У 1980 г. адбылася радыёпрэм'ера гэтай оперы, а ў 1982 г. яна атрымала сваё другое нараджэнне ў якасці тэлеоперы. Напісана гэта опера была па аповесці Якуба Коласа "Дрыгва".

У 1940 г. пачаліся масіраваныя налёты германскай авіяцыі на Англію ("бітва за Англію"). У гэты дзень немцамі было ажыццёўлена 1485 самалёта-вылетаў супраць 727 у англічан. Усяго за 1940 г. германская авіяцыя скінула на Англію каля 37 тыс. тон бомбаў, аднак галоўнай мэты — вывесці гэту краіну з вайны — Германія так і не дасягнула.

У 1942 г. нарадзіўся беларускі кінарэжысёр Вячаслаў Нікіфараў. Галоўная тэма яго творчасці — маральнае станаўленне асобы. Стварыў фільмы "Зімародак", "Хлеб пахне порахам", "Сын старшыні" і іншыя.

У 1956 г. памёр народны паэт Беларусі Якуб Колас. Яго пахаванне ў Мінску вылілася ў дэманстрацыю нацыянальнага адзінства Беларусі. "Звязда" прысвяціла гэтай падзеі жалобную старонку, дзе, дарэчы, быў змешчаны вялікі фотаздымак з подпісам "Кіраўнікі Кампартыі Беларусі і Урада БССР выносяць труну з целам паэта з будынка Палаца прафсаюзаў".

У 1966 г. было ўтворана Міністэрства бытавога абслугоўвання насельніцтва БССР (13-га, у "нешчаслівы" дзень. Магчыма, таму ў нас сэрвіс такі кепскі?).

Зміцер ВІШНЁЎ.

ТЕЛЕПРОГРАММА

Среда, 13 августа

Белорусское телевидение

13.00 Новости.
15.00 Новости.
15.15 "Магия черная и белая". Худ.фильм для детей.
16.30 Мультфильмы.
17.00 Музыкальный антракт.
17.10 "Анна Ахматова. Реквием". Док. фильм.
17.45 Экономикст.
18.00 Новости (с сурдопереводом).
18.20 "Кадфаэль". Телесериал. 9-я серия.
19.05 "Музыкальная обойма". Белорусский хит-парад.
19.15 Темная комната. "Ночные бабочки".
19.45 Ток-шоу "Это моя работа". Профессия: нетрадиционный художник.
20.15 Авто-парк.
20.25 Музыкальный антракт.
20.40 Колыбельная.
21.00 Панорама.
21.45 "Цептер" с миссией здоровья по всему миру". Видеофильм.
21.50 "Кто войдет в последний вагон". Худ.фильм.
23.30 Королевская охота.
0.10 Новости.

ОРТ

14.00, 17.00, 23.05 Новости.
14.20 "Мой домашний дракон". Мультсериал.
14.45 Кактус и К.
14.55 До-ми-соль.
15.15 Зов джунглей.
15.40 "Гарри — снежный человек". Комедийный сериал.
16.05 ...До шестнадцати и старше.
16.30 Вокруг света.
17.20 "Девушка по имени Судьба". Сериал.
18.05 Погода.
18.10 Час пик.
18.35 Угадай мелодию. Телеигра.
19.00 "В поисках утраченного". Фаина Раневская. Ведущий — Г.Скороходов.
19.45 Спокойной ночи, малыши!
20.00 Время.
20.35 Программа передач.
20.40 Фаина Раневская в фильме "Подкидыш".
22.05 "Все, что возьму я с собой". Юрий Шевчук и группа "ДДТ".
23.15 Программа передач.

Канал "Россия"

13.00, 16.00, 19.00, 22.00 Вести.
13.25 В доме на две улицы.
13.50 Ноу-хау.
14.05 Телескоп.
14.45 Парламентарий.
15.10 Телемагазин "Квантум".
15.20 Ти-маркет представляет.
15.25 "Бродвей нашей юности". Док.сериал.
16.20 Там-там новости.
16.30 Лукоморье.
16.55 Посмотри на себя.
17.05 Новая Россия. Фестиваль региональных программ. "Последний гигант"(Тюмень).
17.40, 1.25 Товары - почтой.
17.45 Представляет "Проект-арсенал".
18.00 "Санта-Барбара". Худ.фильм.
19.35 Добрый вечер.
20.20 "Магия Дэвида Копперфилда". Фильм 3-й.
21.15 Хамелеон.
22.35 Русский бой. Кубок вызова.
23.35 Телетеатр. "Возвращение из прошлого".
0.40 Кафе "Обломов".

Санкт-Петербург

12.30, 15.30, 18.30, 20.25 Информ ТВ.
12.45 "История любви". Сериал.
13.35 Срок ответа - сегодня.
14.05 Советы садоводам.
14.20 "Гум-гам". Телефильм для детей.
15.40, 22.20 Телеслужба безопасности.
15.55 "Сознание убийцы". Худ. фильм.
16.50 "Равняется любовь..."
17.25 Телемагазин.
18.45 Спорт.
19.00 Мультфильм.
19.10 "История любви". Сериал.
20.00 Телестанция "Моя Россия".
20.30 Моя Россия.
20.40 "Долина детства". Поэзия Николая Рубцова.
21.10 Сокровища Петербурга. "Скульптура Сиама".
21.30 "Сознание убийцы". Худ.фильм.

НТВ

11.00, 13.00, 15.00 Сегодня днем.
11.20 Своя игра.
11.50 Мультфильм "Приключения капитана Врунгеля". 8-я серия.
12.00 Док.фильм "Прощание с шестидесятыми".
13.20 Мир кино. "Место преступления"(Германия). Фильм 4-й "Финал на улице Ротенбаум".
15.10 Кинотеатр юного зрителя. "Голубое дерево". Худ.фильм.
16.00 Дистанция 60.
17.00 Криминал.
17.05 Я — телохранитель.
17.15 Впрок.
18.00, 21.00 Сегодня вечером.
18.40 Футбол. Лига чемпионов. "Кошице" (Словакия) — "Спартак" (Москва).
21.45 Фестиваль мини-сериалов. "Вампиры городка Салемс Лот" (США). 3-я серия.
22.40 Времечко.
23.10 Кино не для всех. "Теорема" (Италия).

ТВ-6 Москва

13.50, 18.55, 20.00, 22.45 "Шесть новостей".
13.05 Мультфильмы : "Отцовская наука", "Почему у петуха короткие штанишки", "Из пушки на Луну и далее без остановок".
13.40 Телемагазин "Спасибо за покупку!"
14.00 Х/ф "Чужие здесь не ходят".
15.25 "Знак качества".
15.40 Телемагазин "Спасибо за покупку!"
16.05 Сериал для подростков "Флиппер".
16.35 Диск-канал.
16.55 Телемагазин "Спасибо за покупку!"
17.10 Аптека.
17.20 Дорожный патруль.
17.35 Шоу Ивана Демидова "Обоз".
18.30 "Ералаш".
19.05 Ток-шоу "Я сама": "Путь к сердцу лежит через желудок".
20.20 Х/ф "Праздные люди" (США).
22.15 Те Кто.
23.00 Дорожный патруль.
23.15 Диск-канал.
0.00 "Знак качества".
0.20 Диск-канал "Мелодии любви".

8-й канал

18.00 Программа Кеннета Копланда.
18.30 Телесериал "Доктор Фауст".
19.30 Аэробика "Новый Эдем".
20.00 Мульт-планета.
20.30 Сериал "Горец-3".
21.30 Тележурнал "Рынок".
22.00 Кино России. Х/ф "Умирать не страшно".

Адрас рэдакцыі:
220030, Мінск, вул.Энгельса, 34а.
Прыёмная: (017) 229-28-71.
Тэл./факс рэкламнага аддзела: 229-29-04.

Індэкс 63222.

Заснавальнік і галоўны рэдактар Іосіф СЯРЭДЗІЧ

За інфармацыю, размешчаную ў рэкламных аб'явах, рэдакцыя адказнасці не нясе. Рэгістрацыйнае пасведчанне №246. Нумар газеты надрукаваны з дыяпазітываў у ЗАТ "Летувас рытас". Адрас: г. Вільнюс, пр-т Гедыміна, 12а. Падпісаны ў друк у 21.00. Фармат А-2. Тыраж: першы завод —50 200 экз. Заказ №1607